

VYRIAUSIOJI
TARNYBINĖS
ETIKOS
KOMISIJA

2017m.
VEIKLOS
ATASKAITA

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija savo veiklos ataskaitą teikia Lietuvos Respublikos Seimui pagal Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo 19 straipsnį kiekvienais metais iki kovo 1 d.

Patvirtinta Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos
2018 m. vasario 28 d. sprendimu Nr. KS-23

VTEK kontaktinė informacija:

El. p. vtek@vtek.lt

Tel. (8 5) 212 43 96

www.vtek.lt

Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius

TURINYS

APIE KOMISIJA	4
Veiklos pagrindai	4
Komisijos sudarymas	4
Komisijos nariai	5
PABRĖŽTINI 2017 METŲ DARBAI	6
INTERESŲ DERINIMO PRIEŽIŪRA	8
VTEK atlikti tyrimai	8
Kitų institucijų atliktų tyrimų vertinimas	14
TEISMINĖ VTEK SPRENDIMŲ PERŽIŪRA	17
PREVENCIJA	20
Privačių interesų deklaravimas	20
Mokymai ir rekomendacijos	22
LOBISTINĖS VEIKLOS PRIEŽIŪRA	24
TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS	26
PAGRINDINĖS 2018 METŲ VEIKLOS KRYPTYS	28
PRIEDAS: 2017 METŲ VTEK VEIKLOS STATISTIKA	30
PRIEDAS: ATASKAITOJE VARTOJAMOS SANTRUMPOS	32

APIE KOMISIJĄ

Veiklos pagrindai

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (toliau – VTEK arba Komisija) yra Lietuvos Respublikos Seimo (toliau – Seimas) įsteigta ir jam atskaitinga kolegiali institucija, vykdanči valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų ir lobistų veiklos priežiūrą, taip pat korupcijos prevenciją.

Komisija savo veikloje vadovaujasi Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymu, Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymu (toliau – VPIDVTĮ), Lobistinės veiklos įstatymu (toliau – LVĮ), Korupcijos prevencijos įstatymu (toliau – KPĮ), o taip pat Valstybės politikų elgesio kodeksu ir jų įgyvendinamaisiais teisės aktais.

VTEK misija – padėti valstybinėje tarnyboje dirbantiems asmenims elgtis taip, kad, eidami tarnybinės pareigas, jie pelnytų didesnę visuomenės pasitikėjimą; užtikrinti vykdomos lobistinės veiklos viešumą ir skaidrumą. Komisijos strateginis tikslas – siekti nepriekaištingo tarnybinės etikos (elgesio) normų įgyvendinimo ir skaidresnės lobistinės veiklos.

Pokyčiai VTEK veiklos reguliavime. 2017 m. birželio 1 d. įsigalioję Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos

įstatymo pakeitimai įtvirtino Komisijos sprendimų priėmimą VTEK narių balsų dauguma atviru vardiniu balsavimu, taip pat nustatė, kad VTEK sprendimai ir balsavimo rezultatai yra vieši. Vadovaujantis šio įstatymo pakeitimais, sprendimų rezoliucinės dalys ir narių vardinio balsavimo rezultatai pradėti skelbti per vieną darbo dieną, o visas sprendimas – per 5 darbo dienas po jo priėmimo. Seimas taip pat suteikė teisę kitą nuomonę dėl VTEK priimto sprendimo turinčiam VTEK nariui raštu išdėstyti motyvuotą atskirąją nuomonę, kuri skelbiama VTEK interneto svetainėje ir pridedama prie sprendimo. 2017 m. šia teise Komisijoje nebuvo pasinaudota, beveik visi sprendimai priimti vienbalsiai.

Sukaktis. 2017 m. liepos 2 d. VPIDVTĮ sukako 20 metų (Seimas šį įstatymą priėmė 1997 m. liepos 2 d.).

Komisijos sudarymas

VTEK sudaro penki nariai, kurie yra Seimo skiriami valstybės pareigūnai. 2017 m. birželio 1 d., įsigaliojus naujoms Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo nuostatoms, po vieną kandidatą į VTEK narius Seimui teikia Respublikos Prezidentas, Seimo Pirmininkas, Ministras Pirmininkas, du kandidatus – Lietuvos teisininkų draugija (kuri iki tol siūlydavo vieną VTEK narį, taip pat vieną narį siūlydavo Lietuvos savivaldybių asociacijos prezidentas). Kadencijos laikas – penkeri metai. VTEK pirmininką iš šios komisijos narių Seimo Pirmininko teikimu skiria Seimas. Tas pats asmuo VTEK nariu gali būti ne daugiau kaip dvi kadencijas iš eilės.

VTEK savo veikloje yra nepriklausoma. Juridiniams ar fiziniams asmenims draudžiama daryti VTEK įtaką dėl sprendimų priėmimo procedūros ir turinio. VTEK pirmininkas ir nariai yra nepriklausomi, negali būti saistomi jokiais interesais ir vadovaujasi tik teisės aktais bei etikos normomis. Pirmininkui ir nariams draudžiama dalyvauti politinių partijų veikloje ar kitaip pažeisti politinio neutralumo principą.

Komisijos nariai: (iš kairės) Edmundas Sakalauskas, dr. Virginijus Kanapinskas, Dalia Paulauskaitė, prof. dr. Saulius Katuoka, dr. Antanas Šenavičius

Komisijos nariai

- **Dr. Virginijus Kanapinskas.** Narys, laikinai einantis Komisijos pirmininko pareigas. Teiktas Lietuvos teisininkų draugijos, paskirtas Seimo antrai kadencijai. Pareigas eina nuo 2017 m. lapkričio 9 d.
- **Prof. dr. Saulius Katuoka.** Narys, teiktas Lietuvos Respublikos Prezidentės, paskirtas Seimo. Pareigas eina nuo 2014 m. lapkričio 20 d.
- **Dalia Paulauskaitė.** Narė, teikta Lietuvos savivaldybių asociacijos prezidento, paskirta Seimo antrai kadencijai. Pareigas eina nuo 2014 m. gruodžio 9 d.
- **Edmundas Sakalauskas.** Narys, teiktas Ministro Pirmininko, paskirtas Seimo. Pareigas eina nuo 2017 m. lapkričio 16 d. Jis pakeitė Komisijos narę Gražiną Imbrasienę pasibaigus jos įgaliojimams.
- **Dr. Antanas Šenavičius.** Narys, teiktas Seimo Pirmininko, paskirtas Seimo. Pareigas eina nuo 2017 m. gruodžio 14 d. Jis pakeitė Romą Valentukevičių, kurį Seimas atleido iš pareigų 2017 m. kovo 20 d.

2017 m. kovo 20 d. Komisijos pirmininką atleidus iš pareigų ir Seimui nepaskyrus naujo pirmininko, Seimo vadovybės ir Komisijos narių bendru sutarimu VTEK pirmininko pareigas laikinai eina V. Kanapinskas.

VTEK aptarnauja Komisijos sekretoriatas, kurį sudaro Administravimo, Prevencijos ir Tyrimų skyriai. Šiuos skyrius ataskaitiniais metais sudarė 13-ka valstybės tarnautojų ir 12-ka asmenų, dirbančių pagal darbo sutartis.

PABRĖŽTINI 2017 METŲ DARBAI

- ✓ **VTEK pasirengė steigti Privačių interesų registrą (toliau – PINREG).** PINREG steigimas numatytas Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2015–2019 metų tarpinstituciniame veiklos plane (plačiau žr. skyriuje „Prevenција“). Konkretūs PINREG steigimo darbai VTEK pradėti vykdyti nuo 2017 m. balandžio mėnesio: parengtas investicijų projektas, pasiekta, kad PINREG steigimas būtų įtrauktas į valstybės projektų sąrašą, pateikta paraiška finansavimui įvertinta Europos Socialinio fondo agentūroje (toliau – ESFA), parengtos techninės specifikacijos, su atitinkamomis institucijomis derinami PINREG nuostatai. 2017 m. gruodžio 4 d. VTEK ir ESFA pasirašė sutartį dėl iš Europos Sąjungos (toliau – ES) struktūrinių lėšų bendrai finansuojamo projekto „Privačių interesų registro sukūrimas“ įgyvendinimo. Šiuo metu rengiamasi PINREG diegimo viešajam pirkimui. Įsteigus su kitais valstybės registrais ir informacinėmis sistemomis susietą PINREG, būtų nustatytas tikslus deklaruojančiųjų skaičius, apdorotų duomenų pagrindu asmenims būtų teikiamos preliminarios privačių interesų deklaracijos. PINREG turėtų pradėti veikti 2019 m. pabaigoje.
- ✓ **VTEK pasirengė ir pradėjo įgyvendinti naujos redakcijos LVĮ nuostatas.** Seimas 2017 m. birželio 20 d. priėmė naujos redakcijos LVĮ, kuris įsigaliojo 2017 m. rugsėjo 1 d. Įstatymų nustatyta tvarka lobistinę veiklą prižiūri Komisija. Nors papildomas finansavimas LVĮ įgyvendinimui Komisijai nebuvo skirtas, VTEK pasirengė vykdyti lobistinės veiklos priežiūrą pagal naująją LVĮ redakciją: sukūrė lobistinės veiklos viešinimui skirtą interneto tinklalapį (www.lobistai.lt), parengė ir patvirtino lobistinės veiklos deklaracijų teikimo ir informacijos apie lobistinę veiklą skelbimo taisyklės, kitas dokumentų formas. Nuo 2017 m. rugsėjo registruotų lobistų skaičius išaugo nuo 36 iki 58 (plačiau žr. skyriuje „Lobistinės veiklos priežiūra“). Nuo 2017 m. rugsėjo 1 d. vykdomą lobistinę veiklą į lobistų sąrašą įrašyti asmenys privalo deklaruoti ne vėliau kaip per septynias dienas elektroninėmis priemonėmis svetainėje www.lobistai.lt. Šioje svetainėje taip pat galima rasti pateiktas lobistų deklaracijas, lobistų sąrašą, informaciją apie lobistinę veiklą vykdančius asmenis, lobistinei veiklai vykdyti reikalingas dokumentų formas ar pateikti užklausą rūpimais klausimais. Pažymėtina, kad, įsigaliojus LVĮ, būtini mokymai ir nuolatinės konsultacijos lobistams bei asmenims, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką. Taip pat būtinas visuomenės informavimas mažinant neigiamą jos požiūrį į lobistinę veiklą, todėl Komisijai priskirtoms funkcijoms įgyvendinti būtini papildomi finansiniai ištekliai. Pažymėtina, kad lobistinės veiklos priežiūrai išskirtinį dėmesį skiria Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (toliau – EBPO).
- ✓ **VTEK pasirengė viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių asmenų interesų derinimo pokyčiams.** Savo kompetencijos srityje VTEK pasirengė įgyvendinti 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojusias Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas. Bendradarbiaujant su Viešųjų pirkimų tarnyba (toliau – VPT), parengta ir patvirtinta viešųjų pirkimų komisijų narių, asmenų, vadovo paskirtų atlikti supaprastintus viešuosius pirkimus, ir ekspertų nusišalinimo nuo viešųjų pirkimų procedūrų tvarka, suderinta nešališkumo deklaracijos forma. Taip pat parengtos ir VTEK sprendimu patvirtintos pirkimų metu kylančių interesų konfliktų nustatymo gairės. Pasirengta ir 2018 m. sausio 1 d. įsigaliojusiems VPIDVT) pakeitimams, pagal kuriuos privačius interesus deklaruoti privalo viešojo pirkimo komisijos nariai, asmenys, perkančiosios organizacijos vadovo paskirti atlikti supaprastintus pirkimus, ir viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujantys ekspertai. Bendradarbiaudama su Valstybine mokesčių inspekcija (toliau – VMI), VTEK atitinkamai patobulino privačių interesų deklaracijos formą, pasirengė minėtų asmenų privačių interesų deklaracijų viešinimui, parengė ir patalpino metodinę medžiagą šiais klausimais VTEK interneto tinklalapyje, išplatino priminimus apie pareigą deklaruoti privačius interesus perkančiosioms organizacijoms (plačiau žr. skyriuje „Prevenција“).
- ✓ **VTEK vykdė aktyvią interesų derinimo priežiūrą.** 2017 m. VTEK atliko tyrimus dėl 185 asmenų elgesio atitikties VPIDVT) (daugiau nei 2015 m. ir 2016 m. kartu sudėjus), įvertino kitų institucijų atliktų tyrimų išvadas dėl 760 asmenų (2015–2016 m. vidutiniškai buvo įvertinta po 110 atliktų tyrimų

išvadų). Plačiau žr. skyriuje „Interesų derinimo priežiūra“. Šis VTEK veiklos rezultatas pasiektas su iš esmės nepadidėjusiais žmogiškaisiais ištekliais, tad ir VTEK, ir Komisiją aptarnaujančio sekretoriato darbo krūvis 2017 m. itin išaugo. Pabrėžtina, kad siekiant maksimalių ilgalaikių VTEK veiklos rezultatų, būtina didinti Komisijos darbuotojų skaičių (taip pat ir finansavimą).

- ✓ **VTEK suaktyvino mokymo veiklą.** 2017 m. VTEK atstovai surengė 41 mokymo seminarą VPIDVTJ nuostatų taikymo klausimais, kuriuose dalyvavo

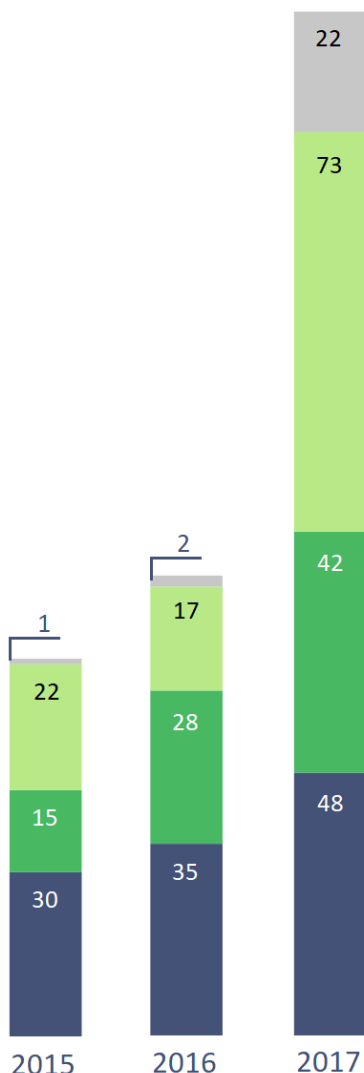
daugiau nei 1200 asmenų (2016 m. buvo suorganizuoti 7 seminarai). 2018 m. VTEK ketina parengti mokymo programą asmenims, kurie atitinkamose institucijose būtų atsakingi už konsultavimą tarnybinės etikos klausimais.

- ✓ **VTEK savo kompetencijos klausimais dalyvavo pasirengimo Lietuvos narystei EBPO procedūrose** (plačiau žr. skyriuje „Tarptautinis bendradarbiavimas“), atsižvelgdama į Lietuvos siekį 2018 m. tapti visateise EBPO nare.

INTERESŲ DERINIMO PRIEŽIŪRA

VTEK atlikti tyrimai

Ataskaitiniais metais VTEK atliko tyrimus dėl 185 asmenų elgesio (103 daugiau nei 2016 m.). Iš jų 107 asmenys įvertinti gavus fizinių bei juridinių asmenų pranešimus, 16 – žurnalistų paklausimus anoniminius pranešimus, taip pat reaguojant į visuomenės informavimo priemonėse paskelbtus duomenis apie galimą VPIDVTJ nuostatų pažeidimą. Kiti – 62 – asmenys buvo vertinti VTEK iniciatyva (2016 m. – 3 asmenys).

Asmenys, kurių elgesį tyrė VTEK

VTEK KONTROLĖS SUBJEKTAI

Valstybinėje tarnyboje dirbantys asmenys

Tik privačių interesų deklaravimo pareigą turintys asmenys

Asmenys, kuriems taikomi ribojimai pasibaigus valstybinei tarnybai

VPIDVTJ kontrolės pareigą turintys valstybės ar savivaldybių įstaigų, įmonių, institucijų vadovai

Atlikdama tyrimus VTEK vertino asmenų, kuriems taikomi VPIDVTJ reikalavimai, elgesį: 31 valstybės tarnautojo, 11 valstybės pareigūnų, 48 valstybės politikų (iš kurių 8 – savivaldybių merai, 34 – savivaldybių tarybų nariai, 6 – Seimo nariai) ir 73 kitų asmenų (iš jų dėl 4 asmenų, kurių veiklai taikomi ribojimai pasibaigus tarnybai).

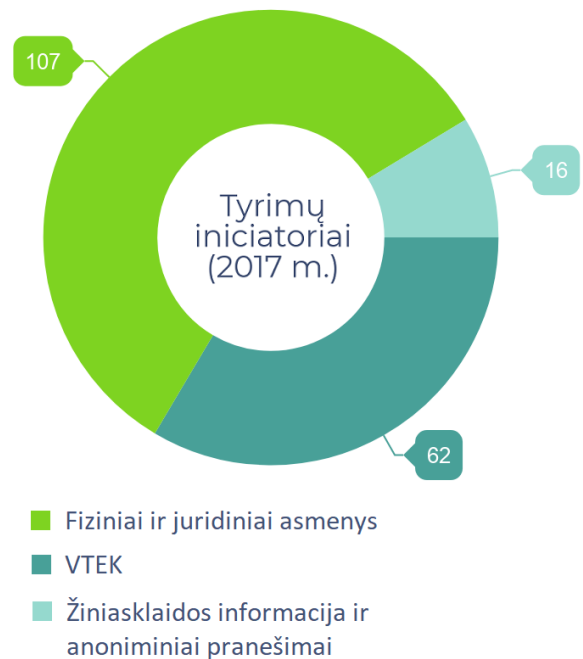
Atlikusi tyrimus VTEK konstatavo, kad 22 asmenims VPIDVTJ nuostatos nėra taikomos, todėl jų veiksmai pagal šio teisės akto nuostatas negali būti vertinami.

Kinta dažniausiai tiriamų subjektų apibrėžtis.

Ankstesniais ataskaitiniais metais VTEK atlikdavo daugiausiai tyrimų dėl valstybės politikų (savivaldybių tarybų narių), o šiais ataskaitiniais metais daugiausiai tyrimų (net 69) atlikta dėl kitų asmenų, patenkančių į valstybinėje tarnyboje dirbančiųjų kategoriją: valstybės ir savivaldybių įmonėse, biudžetinėse įstaigose dirbančių ir turinčių administravimo įgaliojimus; dirbančių viešosiose įstaigose ir asociacijose, kurios gauna lėšų iš Lietuvos valstybės ar savivaldybių biudžetų ir fondų, ir turinčių administravimo įgaliojimus; akcinių bendrovių ir uždarytųjų akcinių bendrovių, kurių akcijos, suteikiančios daugiau kaip ½ balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, nuosavybės teise priklauso valstybei ar savivaldybei, vadovų ir jų pavaduotojų; kitų asmenų, turinčių viešojo administravimo įgaliojimus.

Problema – asmenų nežinojimas apie jiems taikomas VPIDVTĮ nuostatas. Išskirtinos dažniausios to priežastys:

- **Asmenų abejingumas arba netinkamas VPIDVTĮ traktavimas.** Dėl klaidingo įsitikinimo asmenys ignoruoja VPIDVTĮ reikalavimus ir nesistengia savarankiškai ieškoti informacijos. Neretai tokie asmenys teisinasi esantys ne pelno siekiančios arba visuomenės viešuosius interesus ginančios organizacijos atstovai. Tačiau jeigu jie atitinka VPIDVTĮ nustatytus požymius, VPIDVTĮ jiems yra taikomas nepriklausomai nuo to, kurioje srityje jų vadovaujama organizacija veikia ar kokių tikslų siekia.
- **Informacijos stoka.** Į pareigas asmenis priimančys ar jų tiesioginio vadovo pareigas įgyvendinantys subjektai privalo suteikti priimtiems asmenims visą informaciją apie VPIDVTĮ reikalavimus, teikti nuolatinę metodinę pagalbą ir rekomendacijas arba įsitikinti, kad priimami į atitinkamas pareigas asmenys (konkurso ar atrankos būdu) yra gerai susipažinę su VPIDVTĮ nuostatomis. Subjektai, gaunantys finansavimą iš valstybės ar savivaldybių biudžetų ir fondų ar ES struktūrinių fondų, neretai net neinformuojami, kad jų vadovai, pavaduotojai bei kiti administravimo įgaliojimus turintys asmenys tampa VPIDVTĮ subjektais nuo sutarties dėl finansavimo pasirašymo momento.

Praktikos atvejis. Tirdama Lietuvos dizainerių sąjungos valdybos pirmininko elgesį, VTEK surinko įrodymų, kad ši asociacija yra iš dalies finansuojama iš valstybės biudžetų ir fondų, o asociacijos valdybos pirmininkas veikia kaip vienasmenis asociacijos valdymo organas (vadovas), kuriam asociacijos veiklos dokumentais suteikti administravimo įgaliojimai. Komisija nusprendė, kad šiam asmeniui VPIDVTĮ nuostatos taikytinos tiesiogiai ir visos apimties. Šiam Komisijos sprendimui pritarė ir Vilniaus apygardos administracinis teismas (toliau – VAAT).

Konstatuoti pažeidimai

Atlikusi tyrimus, VTEK nustatė 139 atvejus, kai buvo pažeistos VPIDVTĮ nuostatos – tai sudaro 75 proc. visų Komisijos priimtų sprendimų. Pažeidimai konstatuoti dėl: neįvykdytos pareigos deklaruoti privačius interesus (VPIDVTĮ II skirsnis), nenusišalinimo nuo interesų konfliktą keliančių klausimų (VPIDVTĮ 11 straipsnio 1 ir 2 dalys), atstovavimo fiziniams ar juridiniams asmenims ar jų grupėms ir jų interesų gynimo valstybės ar savivaldybės institucijose neturint vadovo leidimo (VPIDVTĮ 12 straipsnio 2 dalis), įsidarbinimo kontroliuotoje įmonėje (VPIDVTĮ 18 straipsnis) ir kitais atvejais.

Dėl pareigos deklaruoti privačius interesus.

Ataskaitiniu laikotarpiu daugiausiai pažeidimų būta dėl privačių interesų nedeklaravimo. Už privačių interesų deklaracijos nepateikimą ar nepatikslinimą pripažintas pažeidimas 71 asmeniui, o dar 21 atveju nedeklaravimas buvo vertintas kartu su kitais VPIDVTĮ straipsniais. Palyginti – 2016 m. buvo konstatuoti vos 6 tokie pažeidimai. Matydama problemos apimtį ir gana atsainų požiūrį į šios VPIDVTĮ įtvirtintos prievolės laikymąsi, VTEK asmenų elgesį ataskaitiniais metais vertino griežtai, atkreipdama dėmesį į tai, kad VPIDVTĮ nenumato

jokių išimčių ar lengvinančių aplinkybių, kada galima nedeklaruoti privačių interesų arba praleisti VPIDVTĮ nustatytus terminus deklaracijai pateikti ar patikslinti. Privačių interesų atskleidimas yra neatsiejamas nuo siekio užtikrinti skaidrumą valstybinėje tarnyboje.

Praktikos atvejis. VTEK savo iniciatyva nusprendė patikrinti, kaip pareigos deklaruoti privačius interesus laikosi Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro (toliau – LNOBT) struktūrinių padalinių vadovai, turintys administravimo įgaliojimus. Atlikus tyrimus nustatyta, kad iš 31 šioje įstaigoje dirbančio asmens, kuriam taikomi VPIDVTĮ reikalavimai, privačių interesų deklaravimo tvarkos ir terminų nesilaikė net 27, t.y. 87 proc. visų deklaravimo pareigą turinčių įstaigos darbuotojų.

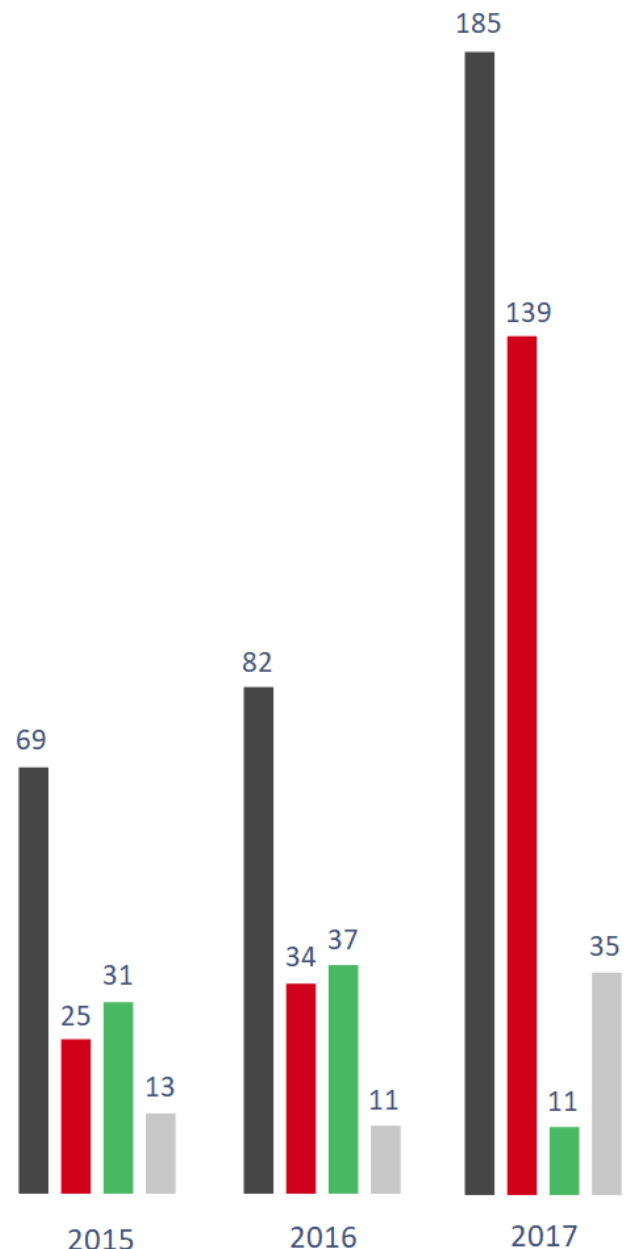
VTEK savo iniciatyva patikrino ir Valstybinės kultūros paveldo komisijos narių deklaravimą. Iš 12 paskirtų komisijos narių deklaravimo tvarkos ir terminų nesilaikė 9 asmenys, t. y. 75 proc. deklaravimo pareigą turinčių šios komisijos narių.

Dėl pareigos nusišalinti. Iš Komisijos atliktų tyrimų, net 36 atvejais buvo konstatuoti VPIDVTĮ 11 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatų pažeidimai, o dar 19 atvejų pareigos nusišalinti nevykdymas buvo vertintas kartu su kitais VPIDVTĮ straipsniais.

Remiantis VPIDVTĮ, valstybinėje tarnyboje dirbančio asmens privačiais interesais laikytini visi VPIDVTĮ 6 straipsnio 1 dalyje nurodyti duomenys, kuriuos privaloma deklaruoti. Tačiau interesų konfliktas gali kilti ir sprendžiant su artimo asmens interesais (pavyzdžiui, šeimos nario darbovietė, verslu, dalyvavimu asociacijose ir panašiai) susijusius klausimus.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) praktikoje ne kartą pasisakyta, kad VPIDVTĮ yra prevencinis. Vadinasi, VPIDVTĮ pažeidimui konstatuoti nėra būtina nustatyti, kad valstybinėje tarnyboje dirbantis asmuo savo privačius interesus įgyvendino viešųjų interesų sąskaita – pakanka identifikuoti interesų konflikto požymius ir konstatuoti, kad asmuo nesiėmė VPIDVTĮ numatytų priemonių interesų konfliktui savo veikloje išvengti, t.y. nusišalinti.

Taigi išlieka problema, kad daugeliu atvejų asmenys, priimdami sprendimus, subjektyviai vertina savo pareigas (pvz., esą, jie atlieka tik techninį veiksma arba jų dalyvavimas neturi įtakos galutiniam sprendimui) ir mano, kad interesų konfliktas gali kilti tik tada, jei priimtas sprendimas

VTEK atlikti tyrimai

Atlikti tyrimai
 Pažeidimai
 Nėra pažeidimų
 Nutraukti tyrimai

yra tiesiogiai susijęs su jo paties ar jam artimo asmens gauta finansine ar kitokio pobūdžio nauda. Pabrėžtina, kad interesų konfliktą gali kelti net ir asmeniui nenaudingas sprendimas, todėl būtina tinkamai nusišalinti.

Teisindamiesi asmenys taip pat neretai teigdavo esantys vieninteliai galintys priimti sprendimą (pvz., institucijos vadovai, savivaldybės vyriausieji architektai ir kiti). Tačiau vertinant yra svarbios asmens pastangos interesų konfliktui išvengti. Tokiais atvejais atsiranda tam tikrų valstybinėje tarnyboje dirbančio asmens pareigų priešprieša: viena vertus, asmuo privalo atlikti savo tiesiogines tarnybines pareigas, kita vertus, jis privalo vengti interesų konflikto. LVAT vertinimu, ši priešprieša turėtų būti sprendžiama vadovaujantis VPIDVTĮ 11 straipsnio 1 ir 2 dalimis, viršenybę teikiant pareigai vengti interesų konflikto.

Praktikos atvejis. Kelių savivaldybių tarybų nariai bei merai dalyvavo tvirtinant savivaldybių biudžetus, kuriais numatytas finansavimas ir jų pačių arba jų sutuoktinių darbovietėms. Šis finansavimas nebuvo skirtas konkrečiai jų ar jų artimo asmens tarnybiniam atlyginimui didinti, bet artimo asmens darbovietė yra laikytina privačiu interesu ir nuo tokio pobūdžio sprendimų privalu nusišalinti.

Praktikos atvejis. VTEK vertino ir situacijas, kai asmenys dalyvavo viešojo pirkimo procedūrose, o viešojo pirkimo dalyviai buvo įmonės, su kuriomis viešojo pirkimo komisijos nariai arba sutartį pasirašęs įstaigos vadovas buvo susiję, t.y. patys arba jų artimi asmenys buvo asociacijų ar įmonių, pateikusių paraiškas ar pasiūlymus, nariai, darbuotojai, akcininkai ir panašiai.

VPIDVTĮ numatytas nusišalinimo institutas taikytinas tik vienkartinio intereso konflikto atvejais. Jeigu dėl kylančio interesų konflikto asmeniui nebebūtų įmanoma atlikti jam priskirtų tarnybinių funkcijų, nusišalinimo institutas taptų nebeveiksmingas. Ataskaitiniu laikotarpiu Komisija 3 atvejais identifikavo nuolatinio interesų konflikto situacijas ir pateikė rekomendacijas keisti tokio asmens tarnybinės veiklos sritį arba spręsti klausimą dėl galimybės jam toliau eiti pareigas.

Praktikos atvejis. Visuomenės susidomėjimo sulaukė VTEK nagrinėta byla dėl Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centro (toliau – KMPMC) buvusios vadovės. VTEK konstatavo, kad ji pažeidė VPIDVTĮ nuostatas, nuolat spręsdama savo pačios ir savo artimų asmenų tarnybos eigos klausimus, su savimi bei artimais asmenimis pasirašydama autorinių kūrinių užsakymo sutartis, kurių pagrindu jie visi gavo autorinių atlyginimų (sau per metus ji išsimokėjo beveik 16 000 eurų, sūnui ir marčiai – 10 000 eurų). VTEK nustatė ir kelių kitų vadovaujamas pareigas KMPMC ėjusių darbuotojų padarytus tęstinio pobūdžio nusižengimus. Atsižvelgdama į nustatytas aplinkybes Komisija kreipėsi į Švietimo ir mokslo ministeriją (toliau – ŠMM), siūlydama svarstyti galimybę panaikinti buvusios KMPMC direktorės sudarytus sandorius, neatitinkančius įstatymo nuostatų. Reaguodama į tai, ŠMM kreipėsi į buvusią KMPMC vadovę dėl savanoriško žalos atlyginimo, jai to nepadarius ŠMM ketinanti kreiptis į teismą dėl minėtųjų sandorių pripažinimo niekiniais, jų panaikinimo ir restitucijos taikymo. Tyrimo metu surinktus duomenis, kurių vertinimas nepriskirtas VTEK kompetencijai, ir galbūt turinčius nusikalstamos veikos požymių, Komisija persiuntė Specialiųjų tyrimų tarnybai bei Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai (toliau – FNTT). VTEK žiniomis, FNTT ir ŠMM bendrai atlieka VTEK pateiktos medžiagos analizę, vertina minėtųjų artimų asmenų sudarytų sandorių teisėtumą ir žalą, padarytas KMPMC, apimtį. STT Komisijos perduotą medžiagą prijungė prie atliekamo ikiteisminio tyrimo.

Dėl pareigos kontroliuoti. Analizuojant ataskaitiniais metais Komisijos nagrinėtas bylas paaiškėjo VPIDVTĮ nuostatų vykdymo sisteminės problemos dėl to, kad valstybės ir savivaldybių institucijose neužtikrinama pakankama VPIDVTĮ laikymosi kontrolė arba jos visai nėra. Pabrėžtina, kad VPIDVTĮ laikymosi priežiūra ir kontrolė yra pavesta ne tik Komisijai, bet ir valstybės bei savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių vadovams ar jų įgaliotiems atstovams. Tai nėra šių subjektų teisė, priešingai – imperatyvi jų pareiga. Vadovai turi nuolat tikrinti ir analizuoti privačių interesų

deklaracijas, rengti rekomendacijas, nuo kokių sprendimų darbuotojas turėtų nusišalinti. Jeigu darbuotojas pats nusišalina, tai vadovas turi jį nušalinti nuo tam tikrų pareigų ar funkcijų atlikimo. Kiekvienas institucijos, įstaigos ir įmonės vadovas yra asmeniškai atsakingas, kad jo vadovaujamoje įstaigoje dirbantys asmenys, kuriems taikomos VPIDVTJ nuostatos, jų laikytųsi. Ataskaitiniais metais Komisija keletą kartų vertino, kaip vadovai įgyvendina šią kontrolės funkciją. Dviem atvejais konstatuoti pažeidimai dėl netinkamai vykdomos kontrolės.

Praktikos atvejis. Patikrinusi, kaip administravimo įgaliojimus turintys LNOBT darbuotojai vykdo pareigą deklaruoti privačius interesus, ir nustatę sisteminių pažeidimų, Komisija atliko tyrimą ir įvertino tuometinio LNOBT direktoriaus atsakomybę už VPIDVTJ laikymosi kontrolės funkcijų nevykdymą.

Dėl draudimo atstovauti. Ataskaitiniu laikotarpiu Komisija nusprendė, kad 4 atvejais valstybinėje tarnyboje dirbantis asmuo nesilaikė draudimo atstovauti fiziniams ar juridiniams asmenims ir ginti jų interesus valstybės ir savivaldybės institucijose. Dar 3 atvejais šio reikalavimo nesilaikymas vertintas kartu su kitais VPIDVTJ straipsniais.

Šis draudimas nėra absoliutus – atstovavimas yra leistinas esant vienai iš dviejų sąlygų:

- valstybinėje tarnyboje dirbantis asmuo yra atstovaujamojo atstovas pagal įstatymą, t.y. vaiko tėvai, globėjai (rūpintojai) arba įstatymo nustatyta tvarka teismo paskirtas pilnamečio asmens globėjas (rūpintojas);
- valstybinėje tarnyboje dirbančiam asmeniui institucijos vadovas yra suteikęs išimtį ir apie ją paskelbęs viešai

Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad institucijos vadovas turi pareigą tinkamai įvertinti, ar ši išimtis iš tiesų gali būti taikoma. Sprendžiant dėl išimties taikymo, būtina išsiaiškinti, ar atstovavimas sietinas su prašančiojo tarnybinėmis funkcijomis, ar yra tikimybė, kad šis asmuo pasinaudos viešai neskelbiama informacija, sužinota einant tarnybines pareigas (VPIDVTJ 13 straipsnio 2 dalis). Taip pat svarbu įvertinti, ar toks asmuo galėtų siekti pasinaudoti savo, kaip valstybinėje tarnyboje dirbančio asmens statusu, vardu ir galia, siekdamas

Praktikos atvejis. Komisija atliko tyrimą dėl „X“ institucijos teisininko, kuris atstovavo fiziniam asmeniui darbo ginčo byloje. Teisininkas į savo institucijos vadovą dėl išimties taikymo nesikreipė, todėl jam konstatuotas VPIDVTJ nuostatų pažeidimas.

Praktikos atvejis. VTEK pripažino pažeidimą Konkurencijos tarybos karjeros valstybės tarnautojai, kuri savo darbovietėje atstovavo asociacijai, kuriai pati vadovauja. Komisija įvertino, kad asociacijų vadovai nėra laikytini atstovais pagal įstatymą, todėl ji privalėjo kreiptis dėl išimties taikymo.

paveikti kitų asmenų sprendimus (VPIDVTJ 13 straipsnio 1 dalis), ar atstovavimo veiksmai nebus nukreipti prieš viešuosius interesus.

Atliekant tyrimus išryškėjo, kad valstybinėje tarnyboje dirbantis asmuo nėra tinkamai susipažinęs su šiuo reikalavimu ir į vadovą dėl išimties taikymo nėra nesikreipia.

Dėl apribojimų pasibaigus tarnybai. Pabrėžtina, kad draudimas atstovauti yra taikomas ir tiems asmenims, kurių pareigos valstybinėje tarnyboje pasibaigė. Tokiems asmenims draudžiama:

- atstovauti fiziniams ar juridiniams asmenims institucijoje, kurioje paskutinius metus dirbo;
- atstovauti fiziniams ar juridiniams asmenims kitose institucijose tais klausimais, kurie buvo priskirti jų tarnybinėms funkcijoms.

Ataskaitiniu laikotarpiu Komisija konstatavo tris šio reikalavimo pažeidimus.

Praktikos atvejis. Komisija konstatavo, kad buvusi Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos vadovė pažeidė VPIDVTJ, kai atstovavo juridiniam asmeniui Palangos miesto savivaldybės administracijoje klausimais, susijusiais su jos (ir jos vadovautos institucijos) veiklos sritimi.

Praktikos atvejis. VTEK nagrinėjo situaciją, kai buvusi Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato poskyrio darbuotoja, nepaėjęs vieno metų laikotarpiui, atstovavo fiziniams asmenims kitame buvusios darbovietės struktūriniame padalinyje. Komisijos vertinimu, struktūrinis padalinys yra neatsiejama ir savarankiškai neveikianti apskrities vyriausiojo policijos komisariato struktūros dalis, todėl negali būti suprantama kaip atskira institucija – juridinis asmuo, turintis atskirą biudžetinės įstaigos identifikavimo kodą, sąskaitą ir panašiai.

Pareigas valstybinėje tarnyboje nustojusiems eiti asmenims taikomas vieno metų „atvėsimas“ laikotarpis, kurio metu apribojamos galimybės įsidarbinti, sudaryti darbo sutartis ir atstovauti fiziniams asmenims buvusioje darbovietėje arba kitose valstybės ir savivaldybės institucijose tais klausimais, kurie buvo priskirti jo tarnybinėms funkcijomis. Šiais ribojimais siekiama, kad pats valstybinėje tarnyboje pareigas nustojęs eiti asmuo ir jo buvę kolegos apsirastų su pasikeitusiu šio asmens statusu ir naujais privataus pobūdžio interesais. Taip pat – kad asmuo negalėtų pasinaudoti informacija, praktinėmis žiniomis, įgytomis atliekant tarnybines pareigas, tarnybos metu susiformavusiais ryšiais, pažintimis, santykiais su bendradarbiais, kolegomis, vadovais ir panašiai.

Nenustatyti pažeidimai, nutraukti ir nepradėti tyrimai

Nenustatyti pažeidimai. Atlikusi tyrimus, VTEK priėmė 11 sprendimų, kad asmenys VPIDVTĮ nuostatų nepažeidė. Išanalizavus tyrimo metu surinktus duomenis, nepasitvirtino pranešimuose nurodytos aplinkybės arba interesų konflikto situacija buvo laiku ir tinkamai suvaldyta teisės aktų nustatyta tvarka ir priemonėmis.

Nutraukti tyrimai. Dėl 35 asmenų veikos atitikties VPIDVTĮ nuostatoms VTEK tyrimus nutraukė, nenustačiusi tiesioginių ir akivaizdžių asmeninių interesų arba tyrimo metu paaiškėjus, kad asmuo nėra VTEK kontroliuojamas subjektas (22 atvejai, pvz.: Europos Parlamento nariai, Lietuvos edukologijos universiteto tarybos nariai ir kt.), taigi tokiam asmeniui VPIDVTĮ nuostatos iš viso netaikomos.

Nepradėta tirti. Komisija ataskaitiniu laikotarpiu nusprendė nepradėti tyrimo dėl 283 asmenų. Pagrindinės atsisakymo tirti priežastys, kaip ir ankstesniais metais, buvo pateikti nepakankami duomenys tyrimui atlikti (pvz., nenurodytos konkrečios interesų konfliktą sukėlusios aplinkybės, konkretūs skundžiami asmenys, skundžiamos veikos padarymo laikas, reikšmingas įvertinti, ar yra suėjusi 3 metų senatis tyrimui atlikti, ir kt.), arba pranešime nurodytų duomenų tyrimas nepriskirtinas VTEK kompetencijai.

Dėl galimų Seimo narių interesų konfliktų. Ataskaitiniais metais, VTEK gavo prašymų įvertinti

Seimo narių elgesio atitiktį VPIDVTĮ nuostatoms. Pabrėžtina, kad VTEK turi teisę vertinti Seimo narių elgesį tik dėl galimų privačių interesų deklaravimo pažeidimų.

VPIDVTĮ 11 straipsnyje reglamentuota asmenų, kuriems taikomas šis įstatymas, pareiga nusišalinti kilus interesų konfliktui. Šio straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos Prezidentui, Seimo ir Vyriausybės nariams, savivaldybių tarybų nariams, teisėjams, prokurorams, ikiteisminio tyrimo pareigūnams ir kitiems pareigūnams, kuriems viešųjų interesų viršenybės užtikrinimo būdai nustatomi jų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose, šio straipsnio nuostatos taikomos tiek, kiek jų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nenustatyti viešųjų interesų viršenybės užtikrinimo būdai.

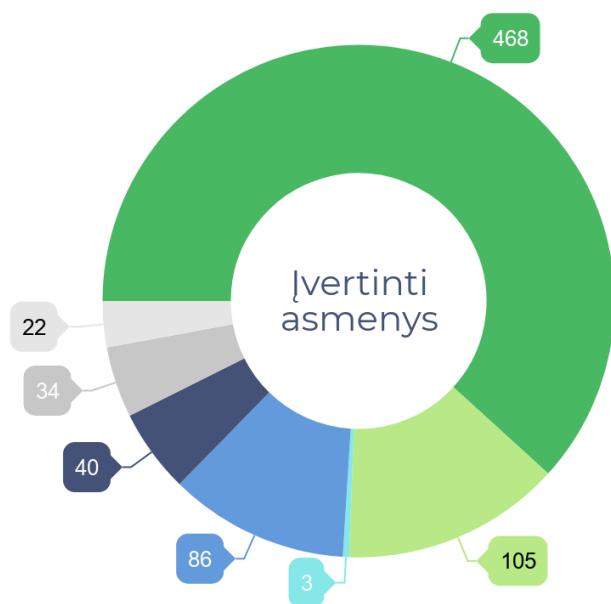
Seimo statuto 18 straipsnyje nustatyta Seimo nario prievolė vengti interesų konflikto, 78 straipsnyje nurodytos Etikos ir procedūrų komisijos veiklos kryptys ir įgaliojimai, šio straipsnio 1 dalies 11 punkte nustatyta, kad minėta komisija savo iniciatyva, VTEK nurodymu arba gavusi pareiškimą, kad kuris nors Seimo narys savo veikloje nevykdo VPIDVTĮ ir šio statuto 18 straipsnio reikalavimų, gali atlikti šio Seimo nario veiklos tyrimą. Atsižvelgdama į šias nuostatas, Komisija nevertina Seimo narių veikos atitikties VPIDVTĮ 11 straipsnio reikalavimams.

Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo nuostatos suteikia teisę VTEK turimą medžiagą perduoti ištirti valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos, kurioje skundžiamasis asmuo dirba, vadovui arba kolegialiai valstybės ar savivaldybės institucijai.

VTEK išnagrinėja gautus tyrimo dokumentus ir informuoja valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos vadovą, arba kolegialią valstybės ar savivaldybės instituciją, ar atlikto tyrimo išvadoje asmens veikos įvertinimas atitinka VIPIDVTJ.

Įvertinti asmenys. Ataskaitiniu laikotarpiu VTEK iš valstybės ir savivaldybių institucijų gavo atliktų tyrimų išvadas arba pati pavedė atlikti tyrimus dėl 1027 asmenų. Pabrėžtina, kad iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos VTEK įvertino pateiktas išvadas dėl 760 asmenų: 468 gydytojų, 105 statutinių valstybės tarnautojų, 86 valstybės politikų, 40 karjeros valstybės tarnautojų, 34 miškų urėdijų darbuotojų, 22 administravimo įgaliojimus turinčių asmenų ir 3 politinio asmeninio pasitikėjimo valstybės tarnautojų. Šiais atvejais VTEK nusprendė pateikti išvadais pritarti arba nepritarti ir pradėti savarankišką tyrimą.

- Gydytojai
- Statutiniai tarnautojai
- Politinio asmeninio pasitikėjimo tarnautojai
- Politikai
- Karjeros tarnautojai
- Miškų urėdijų darbuotojai
- Administravimo įgaliojimus turintys asmenys

*16-kos asmenų elgesį VTEK nusprendė tirti pati

■ Atlikti tyrimai ■ Pažeidimai ■ Nenustatyta pažeidimų

Institucijų atliktų tyrimų išvados

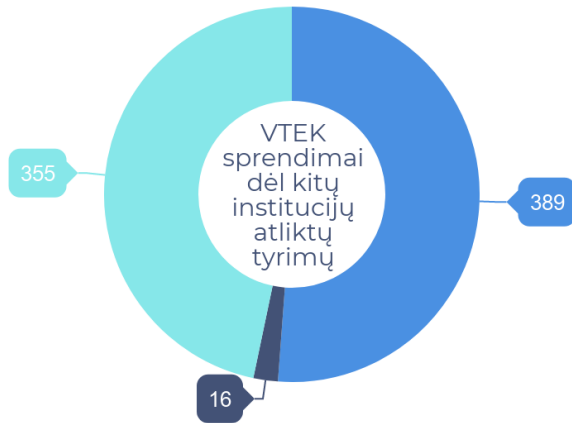
Išnagrinėjusi institucijų pateiktas išvadas ir susijusius dokumentus, VTEK nusprendė, kad 744 asmenų elgesio vertinimas atitinka VIPIDVTJ nuostatas: 564 atvejais konstatuotas pažeidimas, 180 atvejų pažeidimo nenustatyta. Nusprendusi, kad institucijos tyrimas atliktas netinkamai, 16-kos asmenų elgesį VTEK nusprendė įvertinti pati.

Ataskaitiniu laikotarpiu įvertinusi gautas išvadas dėl 355 asmenų, VTEK joms pritarė be pastabų iš karto, tačiau su 389 asmenų teisiniu vertinimu VTEK sutiko tik po pakartotinai atliktų tyrimų arba patikslintų išvadų, t.y. kai buvo ištaisyti nustatytieji trūkumai. Pagrindiniai atliktų tyrimų dalykai – privačių interesų deklaravimas, nusišalinimo pareigos nevykdymas, pareigų naudojimas asmeniniams tikslams.

Gavusi institucijos atlikto tyrimo išvadą, VTEK vertina, ar nurodytas išvados pagrindas ir dalykas, ar tinkamai įvardytos VIPIDVTJ normos, tiriamojo asmens paaiškinimas, teisinis jo veikos vertinimas bei vertinimo motyvai.

Dažniausiai VTEK nesutinka su atliktų tyrimų išvadamis ir paveda jas patikslinti arba tyrimą atlikti pakartotinai dėl to, kad nustatyta priešinga VIPIDVTJ reikalavimams veika nesutampa su loginiu tiriamojo asmens elgesio atitikties VIPIDVTJ nuostatomis vertinimu. Kitaip tariant, konstatuojama, kad pažeidimas nepadarytas, nors iš nustatytų faktinių aplinkybių matyti, kad asmuo jam VIPIDVTJ taikomą pareigą įvykdė netinkamai. Motyvuojama tuo, kad asmuo nežinojo, jau pateikė ar papildė deklaraciją, gailisi ir panašiai. Tokiais atvejais, nepritardama asmenų veikos vertinimui, VTEK atkreipia dėmesį, kad VIPIDVTJ nenumatytos išimtys, kada galima nedeklaruoti atitinkamų duomenų ar juos deklaruoti nesilaikant VIPIDVTJ nustatytų terminų.

- VTEK pritarė iš karto
- VTEK pavedė tyrimą pakartoti
- VTEK nepritarė ir tyrimą pradėjo pati

Ataskaitiniais metais VTEK pavedė kitoms institucijoms atlikti tyrimus dėl 636 asmenų elgesio. Dėl 124 asmenų atliktų tyrimų išvados buvo gautos be atskiro VTEK pavedimo, t.y. pačių institucijų iniciatyva.

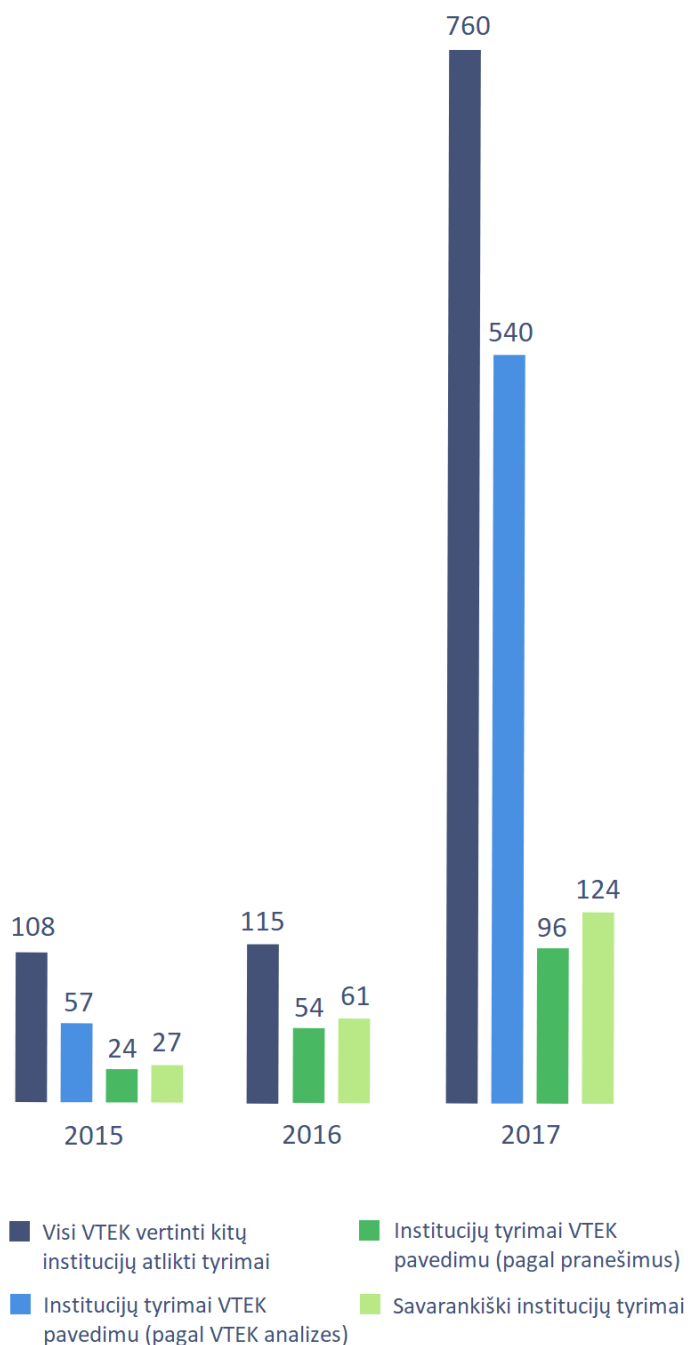
Kitų institucijų inicijuoti ir atlikti tyrimai. Aiškėja tendencija, jog institucijos savarankiškai imasi vykdyti patikrinimus, kurių metu dažniausiai vertina, ar darbuotojai tinkamai deklaruoja privačius interesus. 2017 m. vien tik valstybės ir savivaldybių institucijų iniciatyva atliktų ir pateiktų revizuoti tyrimų skaičius – 124 – viršijo bendrą 2016 m. VTEK įvertintų asmenų skaičių – 115. Dažniausiai statutinės institucijos pradeda taikyti sisteminių privačių interesų deklaracijų tikrinimą, kurio pagrindu atlieka tyrimus.

Atlikdamos tyrimus institucijos turi progą įsivertinti, kaip jose užtikrinama VIPIDVTJ kontrolė, ar apskritai ji vykdoma, pavyzdžiui:

- ar vidaus teisės aktais nustatytos nusišalinimo nuo interesų konflikto keliančių sprendimų procedūros;
- ar paskirtas asmuo, konsultuojantis interesų derinimo ir privačių interesų deklaravimo klausimais;
- ar yra patvirtintas privačius interesus deklaruoti privalančių asmenų sąrašas;
- ar yra kitos rekomenduotinos priemonės.

VIPIDVTJ nustatytas vieno kalendorinio mėnesio terminas, per kurį VTEK turi būti informuota apie atlikto tyrimo rezultatus. Tačiau ataskaitiniu laikotarpiu 3 atvejais institucijos iš karto nereagavo ir vėlavo įvykdyti VTEK pavedimus nuo dviejų iki

Praktikos atvejis. Ataskaitiniu laikotarpiu Kybartų pataisos namai savo iniciatyva įvertino 35 darbuotojų elgesio atitiktį VIPIDVTJ nuostatomis, įpareigojančioms nustatyta tvarka ir terminais deklaruoti privačius interesus. Visais 35 atvejais buvo konstatuoti VIPIDVTJ pažeidimai.

keturių mėnesių. Institucijos pateikė atliktų tyrimų išvadas tik gavusios VTEK įspėjimus apie jų vadovams gresiančią administracinę atsakomybę.

VTEK inicijuoti tyrimai, kuriuos atliko kitos institucijos. 2017 m. kitų institucijų atliktų tyrimų įvertinimų skaičius išaugo beveik 7 kartus (iki 760). 2015 ir 2016 metais šie skaičiai siekė atitinkamai 108 ir 115. Pokytis sietinas su ataskaitiniu laikotarpiu VTEK iniciatyva vykdytais gydytojų, savivaldybių tarybų narių, miškų urėdijų darbuotojų privačių interesų deklaracijų patikrinimais.

Dėl savivaldybių tarybų narių. Dar 2016 m. VTEK surinkti duomenys parodė, kad kai kurių savivaldybių tarybų Etikos komisijos netinkamai atlieka joms priskirtas funkcijas (iš viso neposėdžiauja arba nesurengia privalomo posėdžių skaičiaus). Siekdama suaktyvinti šių komisijų veiklą, VTEK joms pavesdavo įvertinti savivaldybių tarybų narių elgesį. Ataskaitiniais metais 34 savivaldybių tarybų Etikos komisijos priėmė sprendimus dėl 84 asmenų (dėl 74 iš jų atlikti tyrimus buvo pavedusi VTEK). Įvertinusi gautas išvadas, VTEK pritarė 74, iš kurių 46 atvejais konstatuotas VIPIDVTĮ pažeidimas, o 28-iais atvejais pažeidimų nenustatyta. Nepritarusi Etikos komisijų vertinimams, dėl 10 savivaldybių tarybų narių elgesio VTEK pradėjo tyrimus pati.

Atskirai paminėtina ataskaitiniu laikotarpiu VTEK vykdyta patikra, kurios metu nustatyta, kad 36 valstybės politikai (savivaldybių tarybų nariai), pradėję eiti pareigas 2016 m., nepateikė privačių interesų deklaracijų. VTEK pavedė atitinkamų savivaldybių tarybų Etikos komisijoms įvertinti visų šių asmenų elgesį. 33 atvejais buvo konstatuoti

pažeidimai, o 3 atvejais tyrimų išvadoms VTEK nepritarė ir tyrimus pradėjo pati.

Dėl miškų urėdijų darbuotojų. Ataskaitiniu laikotarpiu VTEK atliko patikrinimą, kaip privačius interesus deklaravo miškų urėdijų administracijų darbuotojai, ar jiems nekilo interesų konfliktai.

VTEK pavedė Generalinei miškų urėdijai ir atitinkamoms miškų urėdijoms atlikti 34 tyrimus dėl galimų VIPIDVTĮ pažeidimų. Iš jų 16 atveju konstatuoti pažeidimai, 17 atveju pažeidimų nenustatyta, o vienu atveju miškų urėdijos pateiktai išvadai VTEK nepritarė ir nusprendė tyrimą atlikti pati.

Minėtojo VTEK atlikto patikrinimo metu nustatyta, kad miškų urėdijų administracijose nebuvo pakankamai informacijos apie interesų konfliktų atpažinimą, valdymą ir nusišalinimo procedūras. Šių valstybės įmonių darbuotojams interesų konfliktų dažniausiai kildavo sprendžiant artimų asmenų darbo eigos klausimus (išleidžiant įsakymus dėl darbo užmokesčio priedų skyrimo, atostogų suteikimo ar panašiai).

Dėl gydytojų. Ataskaitiniais metais VTEK atliko patikrinimą, kaip privačius interesus deklaruoja gydytojai 91-oje sveikatos priežiūros įstaigoje. Taigi šių įstaigų vadovams VTEK pavedė atlikti 175 tyrimus dėl nepateiktų privačių interesų deklaracijų ir 529 tyrimus dėl neišsames interesų atskleidimo.

2017 m. ne visos sveikatos priežiūros įstaigos spėjo atlikti tyrimus dėl gydytojų elgesio atitikties VIPIDVTĮ nuostatoms, bet iki metų pabaigos VTEK pritarė 468 tyrimų išvadoms. Iš jų nustatyti 354 pažeidimai.

TEISMINĖ VTEK SPRENDIMŲ PERŽIŪRA

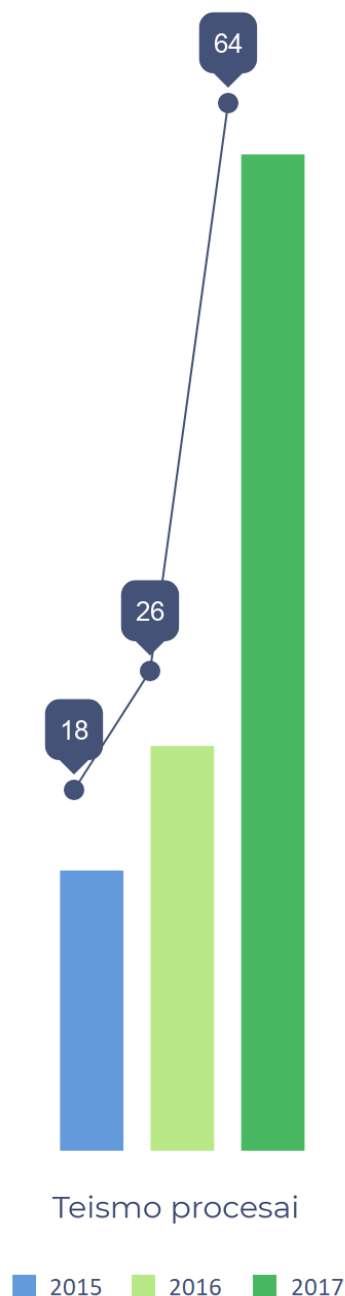
Valstybinėje tarnyboje dirbantys asmenys, kurių elgesio atitikties VIPIDVTJ nuostatomis buvo įvertinta Komisijos, ir kiti jos sprendimais suinteresuoti asmenys Komisijos priimtus sprendimus per vieną mėnesį gali skųsti VAAT. Ataskaitiniais metais teisme vyko 64 administraciniai procesai, kuriuose Komisija buvo atsakovė. Iš jų 54 buvo pradėti dėl VTEK sprendimų, priimtų 2017 m., 10 teismo procesų perkelti iš ankstesnių metų.

Ataskaitiniais metais buvo išnagrinėta 1/3 visų bylų – teismas priėmė 24 sprendimus (iš jų 3 – LVAT). 40 bylų liko neišnagrinėta, todėl buvo perkelta į 2018 metus. Iš 24 teismo priimtų sprendimų, 22 atvejais buvo palikti galioti VTEK sprendimai. Kitais dviem atvejais VTEK sprendimai buvo panaikinti: vienu atveju LVAT priėmė galutinį ir neskundžiamą sprendimą, o kitu atveju VTEK apskundė jai nepalankų VAAT sprendimą apeliacine tvarka.

Dėl interesų konfliktų. Ataskaitiniais metais teismuose nagrinėtos administracinės bylos susijusios su Komisijos sprendimais, kuriuose ji vertino valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų elgesio atitiktį VIPIDVTJ nuostatomis, įpareigojančioms vengti interesų konflikto, o jam iškilus – nusišalinti (asmenų sprendimai, priimti interesų konflikto situacijoje, pvz.: dėl verslo interesų, darbuotojų, artimų asmenų ir panašiai).

Praktikos atvejais. LVAT 2017 m. gruodžio 6 d. nutartimi paliktas galioti VTEK sprendimas dėl Viešojo saugumo tarnybos Vilniaus dalinio vado elgesio. Šis asmuo pažeidė VIPIDVTJ, spręsdamas brolio žmonos tarnybos klausimus. Teismas šioje byloje konstatavo, kad vadovaujantiems asmenims yra taikomi aukštesni veiklos ir atsakomybės standartai, o pareiškėjo tarnybinis elgesys yra tarnybinės padėties naudojimas giminėms proteguoti – nepotizmas, dėl kurio mažėja pasitikėjimas valdžios institucijomis ir paneigiami esminiai valstybės tarnybos principai – pagarbos žmogui ir valstybei, teisingumo, nesavanaudiškumo, padorumo, nešališkumo, atsakomybės, viešumo bei pavyzdingumo.

Dėl privačių interesų deklaravimo. Ataskaitiniais metais didelę dalį teismuose nagrinėtų bylų sudarė atvejai dėl netinkamo privačių interesų deklaravimo. Išskirtinos bylos dėl LNOBT struktūrinių padalinių vadovų, kurie apskundė jiems nepalankius VTEK sprendimus. Kreipdamiesi į teismą, šie asmenys motyvavo tuo, kad jie nelaikytini valstybinėje tarnyboje dirbančiais asmenimis ir pareiga deklaruoti privačius interesus jiems netaikoma.

Aštuoniuose ataskaitiniais metais priimtuose sprendimuose pirmosios instancijos teismas šiuos argumentus atmetė kaip nepagrįstus, nurodydamas, jog valstybės biudžetinės įstaigos struktūrinių padalinių vadovai atlieka administravimo funkcijas, todėl yra laikytini valstybinėje tarnyboje dirbančiais asmenimis ir jiems VPIDVTĮ nuostatos taikomos tiesiogiai. Trys iš minėtųjų asmenų yra pateikę apeliacinius skundus, kurių LVAT nėra išnagrinėjęs.

Praktikos atvejis. 2017 m. VAAT nagrinėjo du LNOBT generalinio direktoriaus skundus dėl jam nepalankių Komisijos sprendimų. Pirmuoju atveju jis teismui apskundė Komisijos sprendimą, kuriame konstatuota, kad eidamas tarnybines pareigas jis pažeidė VPIDVTĮ 12 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas, draudžiančias sudarinėti sandorius su asmenimis, iš kurių jis gauna pajamų (nagrinėjamu atveju – darbo užmokestį). Pabrėžtina, kad šį VPIDVTĮ straipsnį savo sprendime Komisija per visą savo veiklos praktiką taikė pirmąjį kartą. VAAT pareiškėjo skundą atmetė kaip nepagrįstą, tačiau pareiškėjas padavė apeliacinį skundą. Antruoju atveju, buvęs LNOBT generalinis direktorius skundė Komisijos sprendimą, kad jis neatliko kontrolės funkcijos ir neužtikrino, kad LNOBT struktūrinių padalinių vadovai savo privačius interesus deklaruotų teisės aktų nustatyta tvarka ir terminais. Pirmos instancijos teismas nutartimi šią bylą sustabdė iki bus išnagrinėti aukščiau nurodyti LNOBT darbuotojų skundai.

Praktikos atvejis. Analogiško pobūdžio administracinėje byloje VAAT patvirtino Komisijos sprendimą, kad Joniškio rajono savivaldybės administracijos direktorius, sau pavaldžiai darbuotojai pavedęs atlikti interesų konfliktą jai keliančias tarnybines užduotis, pažeidė VPIDVTĮ reikalavimus.

Dėl galimo interesų konflikto deklaravimo. VPIDVTĮ 6 straipsnio 1 dalies 1-6 punktuose nurodytas privačių interesų deklaracijos turinio elementų sąrašas nėra baigtinis. Todėl valstybinėje

tarnyboje dirbantis asmuo kiekvienu konkrečiu atveju privalo itin atidžiai įsivertinti savo privačius interesus, dėl kurių jam atliekant tarnybines pareigas gali kilti interesų konflikto situacija, ir tokias aplinkybes deklaruoti. Tai patvirtina ir formuojama teismų praktika.

VPIDVTĮ 6 straipsnio 1 dalies 7 punkte numatyta pareiga deklaruoti duomenis arba asmenis, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas. Ataskaitiniais metais VAAT priėmė kelis šio straipsnio taikymui aktualius sprendimus.

Praktikos atvejis. VAAT palaikė Komisijos sprendimą, kad Seimo narė privalėjo laikytis minėtosios VPIDVTĮ nuostatos ir privačių interesų deklaracijoje nurodyti aplinkybę, jog pati naudojasi jos artimų asmenų iš verslo bendrovės nuomojamu automobiliu. Šis teismo sprendimas yra įsiteisėjęs.

Praktikos atvejis. Taip pat VAAT nusprendė, kad žemės ūkio ministro patarėjas pažeidė VPIDVTĮ nuostatas, deklaracijoje nenurodydamas duomenų apie savanoriško darbo sutartį, sudarytą su Vandens telkinių naudotojų ir savininkų asociacija. Šis teismo sprendimas taip pat yra įsiteisėjęs.

Dėl apribojimų pasibaigus tarnybai. Ataskaitiniais metais teismui buvo apskųstas Komisijos priimtas sprendimas dėl valstybinėje tarnyboje nebedirbančio asmens – buvusios Klaipėdos miesto policijos komisariato tyrėjos, kuri, nustojusi eiti pareigas, po vieno mėnesio, kaip advokato padėjėja, atstovavo savo klientams buvusioje darbovietėje baudžiamosiose bylose. Komisija šiame sprendime nustatė, kad buvusi policijos pareigūnė nesilaikė VPIDVTĮ V skirsnyje nustatyto apribojimo „atvėsti“ ir pažeidė VPIDVTĮ 20 straipsnio 1 dalies reikalavimą, draudžiantį atstovauti. VAAT Komisijos sprendimą paliko galioti. Sprendimas yra įsiteisėjęs.

Dėl VTEK sprendimus turinčių teisę skųsti asmenų. Ataskaitiniais metais teismuose nagrinėtos bylos dėl Komisijos sprendimų buvo inicijuotos ne tik asmenų, kurių atžvilgiu buvo priimti jiems nepalankūs sprendimai, bet ir j

Komisiją besikreipusių pranešėjų, nepatenkintų jos sprendimais. Pastarieji asmenys teismo taip pat prašė panaikinti jų netenkinančius Komisijos sprendimus ir įpareigoti pripažinti, kad jų skundžiamų asmenų elgesys pažeidžia VIPIDVTĮ reikalavimus. Nagrinėdamas šiuos skundus 2017 m. teismas toliau nuosekliai formavo praktiką dėl to, ką galima laikyti Komisijos sprendimais

suinteresuotu ir juos teismui turinčiu teisę skusti asmeniui. Buvo pabrėžta, kad dėl Komisijos priimtų sprendimų kreiptis į teismą turi teisę tik tie asmenys, kurių subjektyvioji teisė ar įstatymu saugomas interesas yra galbūt pažeisti. Vien tik pateikę Komisijai skundą, nesant kitų aplinkybių, pranešėjai netampa šiais sprendimais materialine prasme suinteresuotais asmenimis.

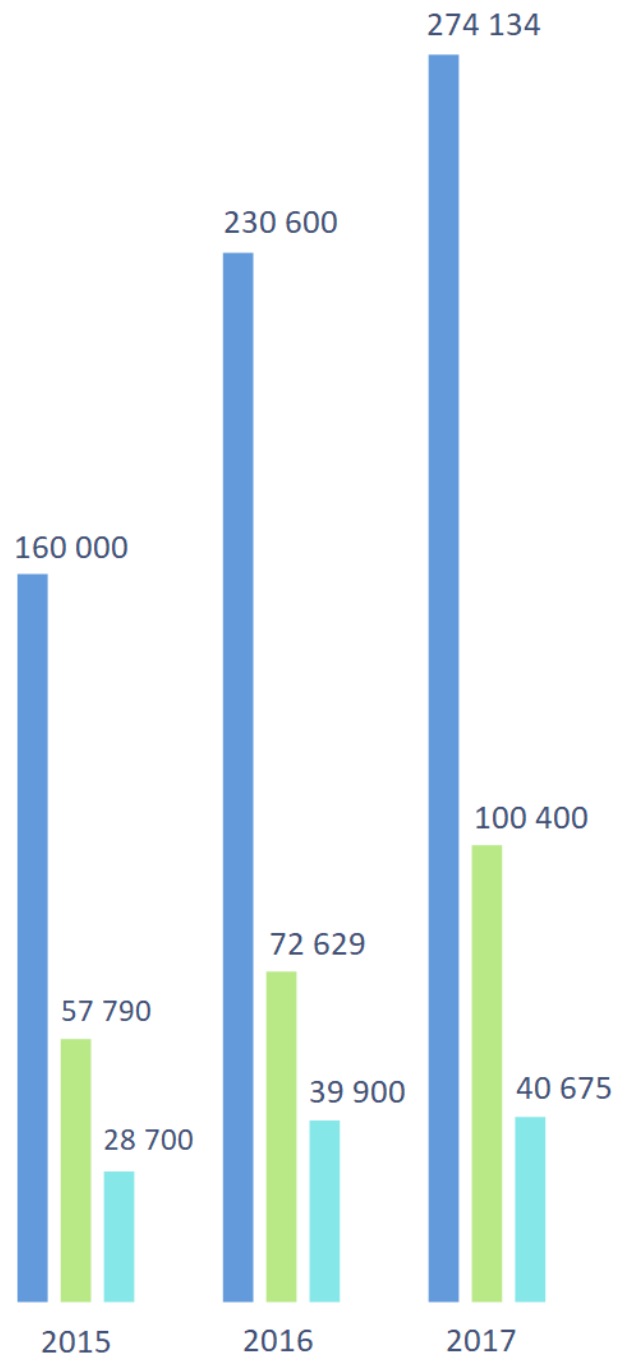
PREVENCIJA

Privačių interesų deklaravimas

Privačių interesų deklaravimas yra viena iš veiksmingiausių interesų konfliktų valstybės tarnyboje prevencijos priemonių, kurią įgyvendinti valstybės ir savivaldybių institucijų vadovus įpareigoja VIPIDVTĮ 22 straipsnio 1 dalies 2 punktas. Deklaravimas – praktinė priemonė, padedanti valstybinėje tarnyboje dirbančiam asmeniui identifikuoti galimas viešųjų ir privačių interesų konflikto grėsmes ir laiku atlikti visas VPIDVTĮ numatytas prievoles (nusišalinti, neatlikti ar atlikti tam tikrus veiksmus ir kt.).

Pabrėžtina, kad privačių interesų deklaravimas yra ne kasmetinis, o tęstinis procesas. Taigi aktualios deklaracijos gali būti pateiktos ir ne kasmet (ir 2012 m., ir 2014 m., ir 2016 m.). Deklaruoti privačius interesus asmeniui privalu per 30 kalendorinių dienų nuo priėmimo (išrinkimo, paskyrimo) į pareigas dienos, o vėliau būtina tikslinti deklaraciją kiekvieną kartą, kai atsiranda naujų deklaruotinių duomenų ar pasikeitus anksčiau deklaruotiesiems. Deklaracijų tikslinimui taip pat galioja 30 kalendorinių dienų terminas, o jei asmeniui kyla interesų konfliktas, duomenis būtina deklaruoti nedelsiant, bet ne vėliau, nei per 7 kalendorines dienas.

Privačių interesų deklaracijoje privalu nurodyti VIPIDVTĮ 6 straipsnyje nurodytus duomenis - darbovietes, narystę ir pareigas įmonėse, įstaigose, asociacijose ar fonduose (išskyrus narystę politinėse partijose ir profesinėse sąjungose), juridinius asmenis, kurių dalyvis yra asmuo (ar sutuoktinis), individualiąją veiklą, kaip ji yra apibrėžta Gyventojų pajamų mokesčio įstatyme, taip pat nurodyti per paskutinius 12 kalendorinių mėnesių gautas dovanas (išskyrus artimų asmenų dovanas), jeigu dovanų vertė didesnė negu 150 eurų, per paskutinius 12 mėnesių sudarytus ir kitus galiojančius sandorius, jeigu sandorio vertė didesnė negu 3000 eurų), taip pat duomenis ar aplinkybes, kurios, asmeniui atliekant tarnybines pareigas, gali kelti interesų konfliktą. Pagal Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymą, gavusi atitinkamos informacijos, VTEK gali atlikti tyrimą dėl galimų interesų derinimo pažeidimų, asmens padarytų per pastaruosius trejus metus. Taigi, asmeniui nedeklaravus VPIDVTĮ nurodytu

Privačių interesų deklaravimo dinamika

- Pateiktos deklaracijos (įskaitant atnaujinimus)
- Deklaravę asmenys
- Asmenys, kurių deklaracijos viešos

duomenų (ar pavėluotai deklaravus) VTEK gali atlikti tyrimą.

Vadovaujantis VIPIDVTJ nuostatomis, ataskaitiniais metais privačius interesus privalėjo deklaruoti valstybės politikai, valstybės pareigūnai, valstybės tarnautojai, teisėjai, žvalgybos pareigūnai, profesinės karo tarnybos karininkai, asmenys, dirbantys valstybės ir savivaldybių įmonėse, biudžetinėse įstaigose ir turintys administravimo įgaliojimus, asmenys, dirbantys viešosiose įstaigose ir asociacijose, kurios gauna lėšų iš Lietuvos valstybės ar savivaldybių biudžetų ir fondų, ir turintys administravimo įgaliojimus, Lietuvos banko darbuotojai, turintys viešojo administravimo įgaliojimus (atliekantys finansų rinkos priežiūros, vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų nagrinėjimo ne teisme funkcijas ir kitas viešojo administravimo funkcijas), akcinių bendrovių ir uždarytųjų akcinių bendrovių, kurių akcijos, suteikiančios daugiau kaip ½ balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, nuosavybės teise priklauso valstybei ar savivaldybei, vadovai ir vadovų pavaduotojai, taip pat kiti asmenys, turintys viešojo administravimo įgaliojimus.

Interesų deklaravimas viešuosiuose pirkimuose.

2018 m. sausio 1 d. įsigaliojo VPIDVTJ pakeitimai, kuriais vadovaujantis pareiga deklaruoti privačius interesus atsirado viešojo pirkimo komisijos nariams, asmenims, perkančiosios organizacijos vadovo paskirtiems atlikti supaprastintus pirkimus, ir viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujantiems ekspertams, taip pat akcinių bendrovių bei uždarytųjų akcinių bendrovių, kurių akcijos, suteikiančios daugiau kaip ½ balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, nuosavybės teise priklauso valstybei ar savivaldybei, stebėtojų tarybų ir valdybų nariams, valstybės ar savivaldybių įmonių valdybų nariams (VIPIDVTJ 4 straipsnio 1 dalis). Šių asmenų privačių interesų deklaracijų duomenys, vadovaujantis VIPIDVTJ 10 straipsnio nuostatomis, yra vieši ir Komisijos nustatyta tvarka skelbiami Komisijos interneto svetainėje. Nuo 2018 m. sausio 1 d. viešojo pirkimo komisijos nariams, asmenims, perkančiosios organizacijos vadovo paskirtiems atlikti supaprastintus pirkimus, ir viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujantiems ekspertams yra taikomos ir VIPIDVTJ 11 straipsnio nuostatos, įpareigojančios nusišalinti kilus interesų konfliktui.

Ataskaitiniais metais Komisija sėkmingai pasirengė minėtiesiems VPIDVTJ pakeitimams: bendradarbiaudama su VMI, atitinkamai patobulino privačių interesų deklaracijos formą,

pasirengė minėtų asmenų privačių interesų deklaracijų viešinimui, parengė ir paskelbė metodinę medžiagą šiais klausimais VTEK interneto tinklalapyje (www.vtek.lt/deklaravimas-pirkimuose), išplatino priminimus apie pareigą deklaruoti privačius interesus perkančiosioms organizacijoms (daugiau nei 8 tūkst.).

Atsižvelgdama į Viešųjų pirkimų įstatymo pasikeitimus ir bendradarbiaudama su VPT, Komisija parengė bei patvirtino viešųjų pirkimų komisijų narių, asmenų, vadovo paskirtų atlikti supaprastintus viešuosius pirkimus, ir ekspertų nusišalinimo nuo viešųjų pirkimų procedūrų tvarką, suderino nešališkumo deklaracijos formą, taip pat VTEK parengė ir savo sprendimu patvirtino dėl pirkimų kylančių interesų konfliktų nustatymo gaires.

Pabrėžtina, kad už VPIDVTJ nuostatų laikymosi priežiūrą visų pirma yra atsakingi deklaruojantys asmenys ir jų vadovai. Dėl to 2017 metais toliau skatinome įstaigų vadovus jungtis prie VTEK sukurtos Interesų deklaravimo informacinės sistemos (toliau – IDIS), kad jie matytų visas savo darbuotojų privačių interesų deklaracijas, stebėtų jų kitimo istoriją ir teiktų atitinkamas rekomendacijas. 2017 m. prie VTEK administruojamos IDIS informacinės sistemos prisijungė 216 institucijų vadovų arba jų įgaliotų asmenų.

PINREG steigimas. Jis yra numatytas Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2015–2019 metų tarpinstituciniame veiklos plane (1.1.3. priemonė).

Nors tam tikri PINREG steigimo darbai buvo pradėti dar 2016 m., 2017 m. pirmąjį ketvirtį jie nebuvo vykdomi ir dėl netinkamo derinimo su atitinkamomis institucijomis buvo kilusi grėsmė, kad projektas gali likti neįvykdytas. 2017 m. antrąjį ketvirtį VTEK pastangomis bendradarbiavimo darbai buvo atnaujinti: parengtas investicinis projektas, pasiekta, kad PINREG steigimas būtų įtrauktas į valstybės projektų sąrašą, pateikta paraiška finansavimui įvertino ESFA, buvo parengtos techninės specifikacijos, su atitinkamomis institucijomis derinami PINREG nuostatai.

2017 m. gruodžio 4 d. VTEK ir ESFA pasirašė sutartį dėl iš ES struktūrinių lėšų bendrai finansuojamo projekto „Privačių interesų registro sukūrimas“

įgyvendinimo. Šiuo metu PINREG steigimo darbai yra sklandžiai vykdomi, rengiamasi PINREG diegimo viešajam pirkimui. Įsteigus PINREG, kuris būtų susietas su kitais valstybės registrais ir informacinėmis sistemomis, būtų nustatytas tikslus

deklaruojančiųjų skaičius, apdorotų duomenų pagrindu asmenims būtų teikiamos preliminarios privačių interesų deklaracijos. Tikimės, kad PINREG pradės veikti 2019 m. pabaigoje.

Mokymai ir rekomendacijos

VTEK misija – padėti valstybinėje tarnyboje dirbantiems asmenims elgtis taip, kad jie eidami pareigas pelnytų didesnę visuomenės pasitikėjimą. Suinteresuotų asmenų konsultavimas dėl VPIDVTĮ ir LVĮ nuostatų įgyvendinimo yra nuolatinė VTEK veikla.

Ekspertai, rašantys apie valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų etikos mokymą teigia, kad jis turi būti nukreiptas į praktinių tarnybinės etikos problemų sprendimą kasdieninėje veikloje arba bent jau praktinį tarnybinės etikos nuostatų suvokimą. Tai visiškai suprantama, nes tarnybinės etikos problemos – kasdienė valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų veiklos dalis. Veiksmingiausias būdas paversti teorines tarnybinės etikos normas suvokiamomis ir pritaikomomis praktikoje – reguliarūs mokymai, be kurių etikos normas reglamentuojančių teisės normų veiksmingumas liktų minimalus.

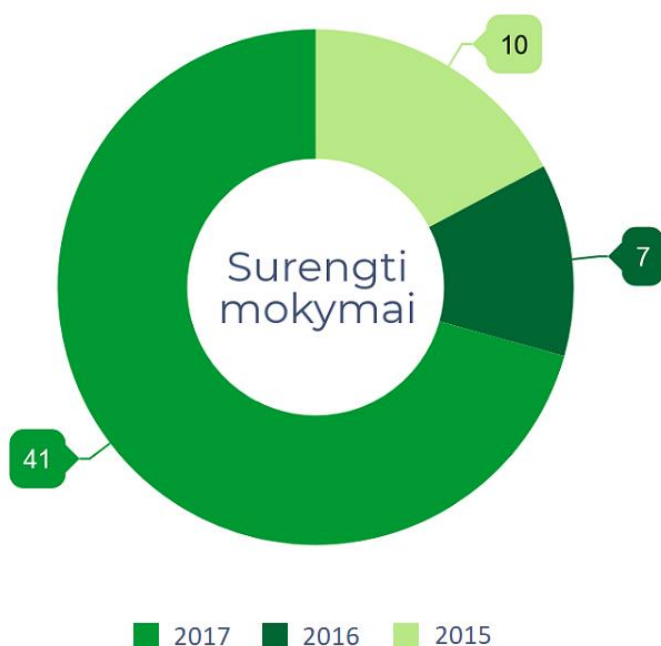
Atsižvelgdama į tai, ataskaitiniais metais VTEK rengė praktinius mokymus, kuriuose buvo akcentuojami interesų konflikto problemos

atpažinimo ir sprendimo būdai, privačių interesų deklaravimo praktiniai klausimai. Įsitikinta, jog žinių apie interesų konfliktų prevenciją viešajame sektoriuje ir privačių interesų deklaravimą poreikis yra labai didelis ir tokios žinios svarbios siekiant pažangaus valstybės valdymo.

Nuo 2017 m. gegužės mėnesio Komisija atnaujino mokymus valstybinėje tarnyboje dirbantiems asmenims. 2017 m. VTEK atstovai surengė 41 mokymo seminarus VPIDVTĮ nuostatų taikymo klausimais, kuriuose dalyvavo virš 1200 asmenų (2016 m. buvo suorganizuoti 7 seminarai).

VTEK 2017 m. vedė mokomojo pobūdžio seminarus įvairioms valstybės institucijoms: Aplinkos ministerijai, Susisiekimo ministerijai, Sveikatos apsaugos ministerijai, Generalinei prokuratūrai, LVAT, Vilniaus miesto apylinkės teismui, valstybės įmonei „Registru centras“, akcinei bendrovei „Vilniaus šilumos tinklai“, Valstybinei kainų ir energetikos kontrolės komisijai, Konkurencijos tarybai, VMI apskričių padaliniais ir kitoms. Šiuose mokymuose dalyvavo apie 1230 asmenų (suorganizuotas 41 seminaras). Pabrėžtina, kad mokymai buvo rengiami ne tik Vilniuje, bet ir kituose miestuose – Šiauliuose, Panevėžyje, Kaune, Klaipėdoje, Utenoje, Marijampolėje.

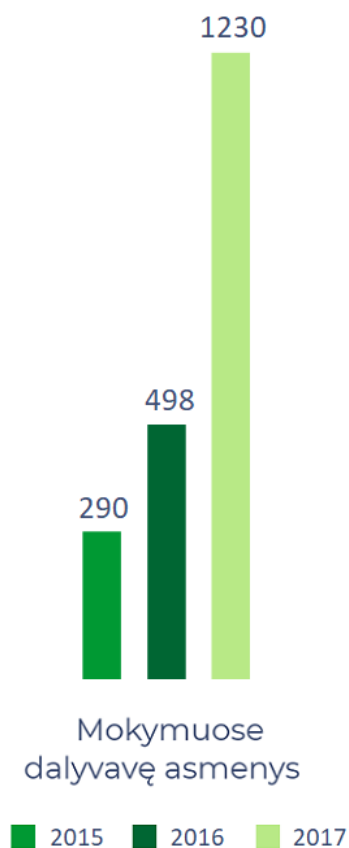
Valstybinėje tarnyboje dirbančius asmenis labiausiai domino pagrindinės VPIDVTĮ vartojamos sąvokos, prievolės vengti interesų konflikto atlikimo tvarka, nusišalinimo procedūros, privačių interesų deklaravimas, prievolės ieškant kito darbo, teisės atstovauti, dovanų ar paslaugų priėmimo ir teikimo ribojimai, „atvėsimas“ pasibaigus tarnybai, atsakomybė už tarnybinės etikos nuostatų pažeidimus ir kt. Seminarų metu pastebėta, jog daugiausia klausimų dėl interesų konflikto atpažinimo ir privačių interesų deklaravimo kilo valstybės įmonių darbuotojams, o mažiausiai – statutiniams valstybės tarnautojams. Kai kurių valstybės įmonių darbuotojai tik VTEK surengtuose seminaruose sužinojo, kad turi pareigą pateikti

privačių interesų deklaracijas. Jie nežinojo, kad valstybinėje tarnyboje dirbantiems asmenims kyla ši pareiga ir manė, kad tokią pareigą turi tik valstybės tarnautojai arba aukštas pareigas einantys asmenys.

Šie mokymai leido įžvelgti pagrindinius valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų poreikius VTEK prižiūrimų etikos normų srityje, į kuriuos bus atsižvelgta 2018 m. seminaruose, kuriuose planuojama specialiai parengti ir kryptingai šviesti asmenis, institucijose ar įstaigose atsakingus už tarnybinės etikos nuostatų vykdymo priežiūrą ir kontrolę.

Į Komisiją vis dažniau kreipiamasi dėl prevencinio pobūdžio rašytinių rekomendacijų – dėl situacijų, susijusių su artimųjų darbu toje pačioje institucijoje (galimi nepotizmo atvejai), nusišalinimo tvarkos išaiškinimo, interesų konfliktų prevencijos, privačių interesų deklaracijų pildymo, leidimo dirbti kitą darbą, tarnybinio transporto naudojimo ir panašių klausimų. Ataskaitiniais metais VTEK, kaip kolegiali institucija, pateikė 275 rekomendacijas ir nuomones dėl VIPIDVTĮ bei LVĮ nuostatų taikymo (2015 m. tokių rekomendacijų buvo pateikta 39, 2016 m. – 19). 58 atvejais į Komisiją kreipėsi fiziniai asmenys, 217 atvejų – juridiniai (savivaldybių, ministerijų atstovai ir kt.).

DAŽNIAUSIAI UŽDUODAMI KLAUSIMAI

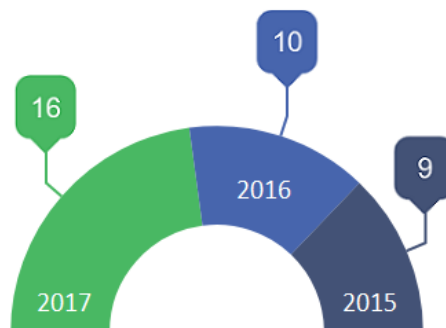
- Ar turiu deklaruoti privačius interesus?
- Kas yra privatus interesas?
- Kada reikia pateikti deklaraciją ir kaip ją pildyti?
- Ar tinkamai užpildžiau deklaraciją?
- Ar atitinkamoje situacijoje reikia nusišalinti?
- Kaip nusišalinti tinkamai?
- Kas yra laikytina lobistine veikla?
- Ar valstybinė tarnyba suderinama su kitomis pareigomis?
- Kokie yra atstovavimo apribojimai?
- Kokie ribojimai taikomi valstybinei tarnybai?
- Kaip patikrinti, ar asmuo deklaravo interesus?
- Ką galiu matyti IDIS sistemoje?
- Kaip prisijungti prie IDIS?

LOBISTINĖS VEIKLOS PRIEŽIŪRA

Lobistinė veikla Lietuvoje reglamentuojama nuo 2000 m. Šiam tikslui įstatymų leidėjas yra priėmęs specialų teisės aktą – LVĮ. Įstatymų nustatyta tvarka lobistinę veiklą prižiūri VTEK. Atsižvelgdamas į tai, kad šis įstatymas nebuvo veiksmingas, Seimas 2017 m. birželio 20 d. priėmė naujos redakcijos LVĮ, kuris įsigaliojo 2017 m. rugsėjo 1 d.

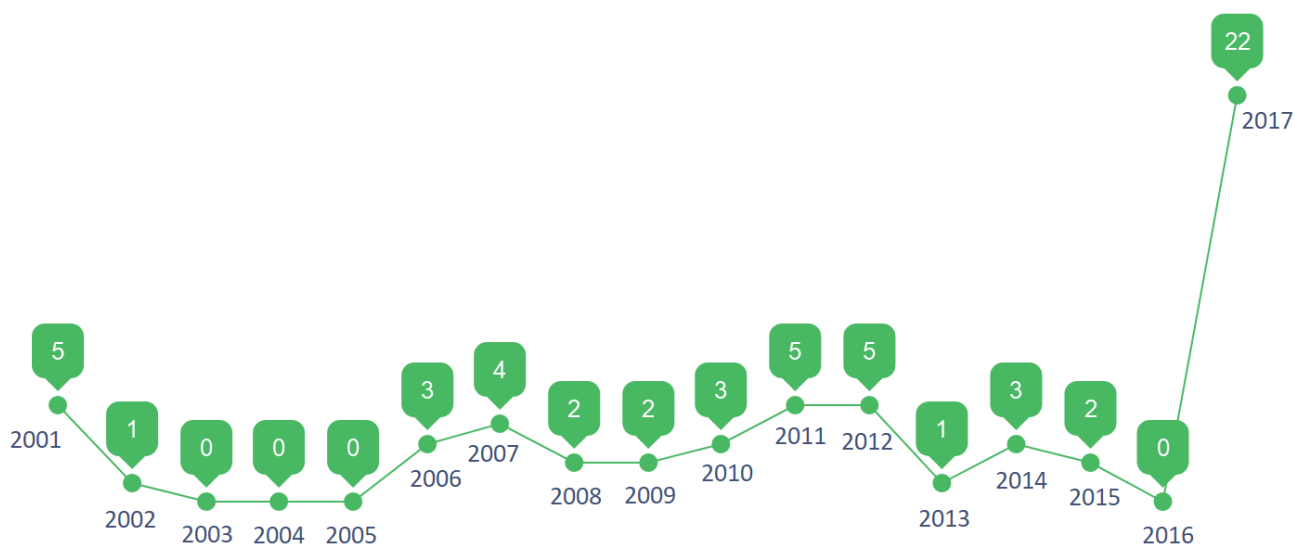
Pabrėžtina, kad EBPO Viešojo valdymo komitetas (toliau – Komitetas), Lietuvos stojimo peržiūros komiteto kontekste, lobistinės veiklos reguliavimą įvardijo kaip vieną iš prioritetinių sričių. 2017 m. liepos 21 d. VTEK susitikime su EBPO delegacija buvo pabrėžta, kad EBPO įdėmiai stebės, kaip Lietuvai seksis įgyvendinti LVĮ nuostatas, skatinti lobistinės veiklos supratimą visuomenėje, kokios konkrečios priemonės bus taikomos.

Siekiant užtikrinti kuo didesnį šio įstatymo veiksmingumą ir naudą visuomenei, į LVĮ įtrauktos arba patobulintos lobistinės veiklos užsakovų ir asmenų, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką, sąvokos, įvardytos

Aktyviai vykdę lobistinę veiklą

konkretesnės lobistų teisės, aiškiau apibrėžta, kokia veikla nelaikoma lobistine. LVĮ atsisakyta iki šiol taikyto kasmetinio deklaravimo ir įtvirtintas nuolatinis elektroninis deklaravimas per 7 kalendorines dienas nuo konkrečios lobistinės veiklos pradžios. Šiam tikslui LVĮ apibrėžta lobistinės veiklos pradžia: tai teisės akto, administracinio sprendimo ar jo projekto žodinis ar rašytinis (taip pat ir elektroninėmis priemonėmis) konkrečių nuostatų aptarimas su asmeniu, kuriam lobistine veikla siekiama daryti įtaką.

Kasmet įregistruotų lobistų skaičius

LVĮ numatytas ir išsamesnis duomenų deklarasavimas: atsirado pareiga deklaruoti ne tik lobistinės veiklos užsakovą, norimą keisti teisės aktą, bet ir pateikti teisės akto dalies, kurią norima pakeisti, trumpą apibūdinimą bei nurodyti instituciją, asmenis, į kuriuos kreiptasi vykdant lobistinę veiklą.

Visuomenės požiūris į lobistinę veiklą vykdančius asmenis neretai yra neigiamas, jų veikla tapatinama su korupcine. Paminėtina, kad jų dėka sprendimus priimantiems asmenims dažnai suteikiama papildoma informacija, o esant veiksmingai atsiskaitymo už lobistinę veiklą sistemai, ši informacija gali tapti visuomenės diskusijų objektu. Dėl to taptų labiau tikėtinas visoms pusėms priimtino sprendimo priėmimas, kartu sumažėtų korupcinio susitarimo rizika.

Lobistinės veiklos reglamentavimu siekiama įteisinti kuo didesnę tokios veiklos viešumą, skatinti diskusijas visuomenėje ir kartu padėti

atitinkamus sprendimus priimantiems asmenims nebijoti domėtis suinteresuotųjų šalių nuomonėmis žinant, kad jie veikia teisėtai ir už savo veiklą atsiskaito visuomenei.

Siekdama skatinti visuomenės supratimą apie lobistinę veiklą, 2018 m. ir vėlesniais metais VTEK planuoja organizuoti mokymus lobistinės veiklos klausimais privačiam ir viešajam sektoriams bei registruotiems lobistams.

Nors laiko pasiruošti naujojo LVĮ įgyvendinimui buvo labai mažai, tam nebuvo skirta papildomų finansinių išteklių, ataskaitiniais metais Komisija pasirengė vykdyti lobistinės veiklos priežiūrą pagal naująją LVĮ redakciją: sukūrė lobistinės veiklos viešinimui skirtą interneto tinklalapį www.lobistai.lt, parengė ir patvirtino lobistinės veiklos deklaracijų teikimo ir informacijos apie lobistinę veiklą skelbimo taisykles, kitas dokumentų formas. Nuo 2017 m. rugsėjo 1 d. vykdomą lobistinę veiklą į lobistų sąrašą įrašyti asmenys privalo deklaruoti ne vėliau kaip per septynias dienas elektroninėmis priemonėmis adresu www.lobistai.lt. Šioje svetainėje taip pat galima rasti pateiktas lobistų deklaracijas, lobistų sąrašą, informaciją apie lobistinę veiklą vykdančius asmenis, lobistinei veiklai vykdyti reikalingas dokumentų formas ar pateikti užklausą rūpimais klausimais.

Ataskaitiniu laikotarpiu, įsigaliojus LVĮ, Lietuvoje gerokai padidėjo registruotų lobistų skaičius – iki 58. Iki LVĮ įsigaliojimo registruotų lobistų skaičius beveik nesikeitė nuo 2012 metų – kasmet prie teisėtai veikiančių lobistų vidutiniškai prisijungdavo po du asmenys. Nuo 2017 m. rugsėjo mėnesio lobistais registravosi 22 asmenys.

Iš Komisijai teiktų lobistinės veiklos ataskaitų matyti, kad aktyviai veiklą vykdė 16 (28 proc.) registruotų lobistų. 2017 m. šie asmenys siekė daryti įtaką dėl Kibernetinio saugumo įstatymo, Azartinių lošimų įstatymo, Šilumos ūkio įstatymo, Farmacijos įstatymo, Draudimo įstatymo, Akcinių bendrovių įstatymo ir kt.

58 registruoti lobistai

■ Turintys teisę veikti - 51

■ Sustabdę veiklą - 7

TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS

EBPO

Ataskaitiniais metais prioritetinė VTEK tarptautinio bendradarbiavimo sritis buvo pasirengimo Lietuvos narystei EBPO procedūros.

VTEK atstovai:

- bendradarbiaudami su kitomis kompetentingomis institucijomis (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Vidaus reikalų ministerija, Valstybės kontrole, VMI ir kt.) teikė atsakymus į EBPO klausimą, skirtą įvertinti Lietuvos atitiktį EBPO viešojo valdymo sektoriaus standartams;
- dalyvavo EBPO ekspertų žvalgomųjų misijų Lietuvoje darbe, kartu su jais vyko į Utenos ir Šiaulių miesto savivaldybes, dalyvavo diskusijose su šių savivaldybių tarybų ir jų sudaromų Etikos bei Antikorupcijos komisijų nariais, savivaldybių administracijų vadovais ir darbuotojais, vyriausybės atstovais apskrityse;
- atstovavo Lietuvai dviejuose EBPO Viešojo valdymo komiteto posėdžiuose Paryžiuje (pavasario ir rudens sesijose), viename iš jų – kartu su oficialia Lietuvos delegacija, vadovaujama vidaus reikalų ministro E.Misiūno. Šio posėdžio metu delegacija minėtajam komitetui papasakojo apie Lietuvos pažangą viešojo valdymo srityje bei pagal kiekvienos institucijos kompetenciją teikė atsakymus į EBPO šalių narių atstovų ir EBPO administracijos ekspertų klausimus (VTEK atstovai teikė informaciją apie lobistinės veiklos reglamentavimo procedūrų eigą);
- dalyvavo Vadovaujančiųjų specialistų skaidrumo darbo grupės (angl. *Working party of Senior Public Integrity Officials*) sesijose, kalbėjo apie Komisijos veiklą ir kartu su kitų valstybių ekspertais dalijosi patirtimi interesų konfliktų valdymo srityje;
- dalyvavo rengiant memorandumą dėl 2017 m. EBPO rekomendacijos viešojo sektoriaus skaidrumui užtikrinti įgyvendinimo (*C(2017)5 – Recommendation of the Council on Public Integrity*);
- dalyvavo kasmetiniame Antikorupcijos ir skaidrumo forume EBPO būstinėje Paryžiuje.

Jungtinių Tautų klausimyno pildymas

Lietuva 2006 m. ratifikavo Jungtinių Tautų (toliau – JT) konvenciją prieš korupciją, įsipareigodama laikytis joje nustatytos tvarkos bei dalyvauti Konvencijos įgyvendinimo peržiūros mechanizme.

Pirmasis Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje peržiūros ciklas įvykdytas 2012 m. Šios peržiūros metu buvo vertinama, kaip Lietuva įgyvendino Konvencijos III (Kriminalizavimas ir teisėsauga) ir IV (Tarptautinis bendradarbiavimas) skyrių nuostatas.

Šiuo metu vyksta antrasis Konvencijos įgyvendinimo peržiūros ciklas, vertinama, kaip Lietuva įgyvendino Konvencijos II (Prevencinės priemonės) ir V (Turto susigrąžinimas) skyrių nuostatas. Šiam tikslui skirtingos Lietuvos institucijos, koordinuojant Teisingumo ministerijai, 2017 m. atsakinėjo į JT narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo biuro pateiktą klausimą (angl. *Self-assessment checklist*), į kurį atsakymus institucijos privalėjo pagrįsti nurodydamos

galiojančius teisės aktus ir pateikdamos išsamią statistiką bei atitinkamų praktinių pavyzdžių.

VTEK pagal kompetenciją rengė atsakymus į šiuos klausimus: antikorupcinės aplinkos kūrimas; antikorupcinių institucijų veikla ir bendradarbiavimas; interesų konfliktų prevencijos priemonių nustatymas ir įgyvendinimas; valstybės tarnautojų, pareigūnų, politikų ir kitų valstybinėje

tarnyboje dirbančių asmenų etikos (elgesio) kodeksų parengimas ir taikymas; privačių interesų deklaravimo prievolės turinys ir įgyvendinimas; asmenų, pažeidusių viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje principus, atsakomybės rūšys ir tokios atsakomybės taikymas; VTEK veiklos viešinimas; anoniminių skundų nagrinėjimo tvarka ir kt.

Bendradarbiavimas su Europos Komisija

Ataskaitinių metų rudenį į Lietuvą buvo atvykusi Europos Komisijos (toliau – EK) direktoratų atstovų delegacija reguliaraus kasmetinio Europos semestro techninio lygmens darbinio vizito (angl. *fact finding mission*) tikslais. VTEK atstovai susitiko su Vidaus reikalų ir migracijos direktorato Antikorupcinės grupės vadove, su kuria buvo aptarti šie klausimai: privačių interesų deklaracijų tikrinimo būdai; privačių interesų registro steigimo procedūros ir pasiekti rezultatai, kylantys iššūkiai; privačių interesų deklaracijų viešinimas, galimybės teikti susistemintą informaciją žurnalistams ir kitiems suinteresuotiems asmenims; nacionalinių antikorupcinių institucijų bendradarbiavimas.

VTEK atstovai dalyvavo Barselonoje organizuotoje EK konferencijoje interesų konfliktų valdymo tema. Ji surengta pagal 2015 m. ES pradėtą vykdyti patirties dalijimosi dėl kovos su korupcija programą (angl. *EU Anticorruption experience-sharing programme*). Konferencijos tikslas – padėti ES valstybėms narėms, nevyriausybinėms organizacijoms bei kitiems suinteresuotiems subjektams identifikuoti priemones, susijusias su interesų konfliktų atpažinimu, valdymu, prevencija, pareigų suderinamumu, ribojimais pasibaigus valstybinei tarnybai bei taikomomis sankcijomis, jei nusižengiama įtvirtintiems skaidrumo reikalavimams.

Kita veikla

Ataskaitiniais metais Komisijoje apsilankė Čekijos Respublikos Senato atstovai, taip pat Gruzijos Respublikos parlamento delegacija, susitikimų metu buvo pasidalinta VTEK patirtimi, aptarti teisės aktų, reglamentuojančių tarnybinę etiką bei lobistinės veiklos priežiūrą, skirtumai.

VTEK atstovai 2017 m. taip pat dalyvavo Specialiųjų tyrimų tarnybos organizuotuose susitikimuose su Juodkalnijos, Makedonijos atstovais, kuriuose skaitė pranešimus interesų konfliktų prevencijos tema.

PAGRINDINĖS 2018 METŲ VEIKLOS KRYPTYS

→ Teikti pasiūlymus dėl teisės aktų tobulinimo.

Vadovaudamasi Komisijai suteikta teise dalyvauti rengiant teisės aktus, reglamentuojančius valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų tarnybinės etikos ir elgesio reikalavimus, VTEK ketina parengti bei Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetui pateikti Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo ir VPIDVTĮ pakeitimo įstatymų projektus.

→ **Vykdyti PINREG steigimo darbus.** Pagal kompetenciją įgyvendinant Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2015–2019 metų Tarpinstituciniame veiklos plane Komisijai iškeltus tikslus, gerinti asmenų, dirbančių valstybės tarnyboje, privačių interesų deklaracijų tvarkymą, duomenų teisėtumo kontrolę ir atsakomybės taikymą. Vienas iš šios Plano priemonės įgyvendinimo tikslų yra PINREG įsteigimas, kurio finansavimas numatytas iš ES struktūrinių fondų (2014–2020 m. ES fondų investicinių veiksmų programos 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis pažangus viešasis valdymas“ įgyvendinimo priemonė Nr. 10.1.2-ESFA-V-g16 „Nacionalinių kovos su korupcija priemonių įgyvendinimas“). 2018 m. VTEK tęs PINREG steigimo darbus.

→ **Užtikrinti veiksmingą interesų derinimo priežiūrą.** 2017 m. VTEK atliko daugiau nei du kartus tyrimų palyginti su 2016 m., įvertino 7 kartus daugiau kitų institucijų atliktų tyrimų išvadų. Teismui skundžiamas vidutiniškai kas trečias VTEK priimtas sprendimas. Dėl šių priežasčių yra padidėjęs darbuotojų darbo krūvis. 2018 m. Komisija planuoja panašius rezultatus kaip ataskaitiniais metais, tačiau šioms VTEK veiklos rezultatams pasiekti būtina didinti Komisijos darbuotojų skaičių, nes dabartinis atliekamų darbų krūvis gerokai viršija įprastą darbuotojų darbo krūvį (tyrimams reikėtų 2 papildomų pareigybių ir papildomo 48 tūkst. Eur finansavimo).

→ **Vykdyti mokymus ir konsultavimą interesų derinimo klausimais.** VTEK išskirtinį dėmesį skirs tam, kad galėtų padėti valstybinėje tarnyboje dirbantiems asmenims elgtis taip, jog jie, eidami

pareigas, pelnytų didesnį visuomenės pasitikėjimą. Suinteresuotų asmenų konsultavimas, švietimas dėl VPIDVTĮ nuostatų įgyvendinimo yra nuolatinė VTEK veikla. Ataskaitiniais metais Komisija surengė beveik 6 kartus daugiau mokymų negu 2016 m. Įtvirtindama savo kaip pagrindinės už tarnybinės etikos nuostatų laikymosi priežiūrą ir interesų konfliktų prevencijos priemonių koordinavimą viešajame sektoriuje atsakingos institucijos statusą, 2018 m. Komisija toliau sieks organizuoti mokymus ir konsultacinio-metodinio pobūdžio renginius, pirmenybę teikdama institucijose ar įstaigose už interesų derinimo srities priežiūrą ir kontrolę atsakingų asmenų švietimui. Siekiant didesnio šios veiklos krypties veiksmingumo, VTEK reikėtų 1 papildomos pareigybės ir atitinkamai 24 tūkst. Eur papildomo finansavimo.

→ Stiprinti lobistinės veiklos priežiūrą ir švietimą.

Siekdama skatinti visuomenės supratimą apie lobistinę veiklą, didinti skaidriai veikiančių lobistų skaičių, 2018 m. VTEK planuoja atlikti patikrinimus tam tikrose institucijose. Taip būtų siekiama išaiškinti neteisėtą lobistinę veiklą vykdančius asmenis. Taip pat Komisija ketina organizuoti mokymus lobistinės veiklos klausimais privačiam ir viešajam sektoriams bei registruotiems lobistams. VTEK numato tobulinti sukurtą informacinę sistemą, skirtą informacijos apie lobistinę veiklą viešinimui.

Pabrėžtina, kad šiai veiklos kryptiai Komisijai nepakanka žmogiškųjų išteklių bei finansavimo, todėl būtina padidinti Komisijai skirtų etatų skaičių atitinkamai skiriant reikalingą finansavimą (reikėtų 2 papildomų pareigybių ir papildomo 48 tūkst. Eur finansavimo).

→ Užtikrinti tinkamą tarptautinį atstovavimą.

Komisija tęs bendradarbiavimą su EBPO, Europos Tarybos valstybių prieš korupciją grupe (toliau – GRECO) bei kitomis organizacijomis, taip pat sieks palaikyti ryšius ir keistis patirtimi su panašias funkcijas atliekančiomis užsienio šalių institucijomis. 2016–2017 m. šiai veiklos sričiai VTEK neturėjo pakankamo finansavimo, todėl šių funkcijų įgyvendinimą VTEK padengė kitų sričių sąskaita. Tvirtinant 2018 metų biudžetą,

papildomas finansavimas šiai Komisijos veiklai taip pat neskirtas, todėl VTEK sudėtinga užtikrinti tinkamą atstovavimą GRECO ir EBPO (dalyvauti privalomuose šios organizacijos renginiuose,

priimti atvykstančias inspektuojančias ekspertų grupes, rengti atsakymus į klausimynus). Šiai veiklos krypčiai Komisijai reikalingas papildomas 30 tūkst. Eur finansavimas.

2017 METŲ VTEK VEIKLOS STATISTIKA

VTEK posėdžiai

	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Surengta posėdžių	45	50	56

Tyrimai

	2015 m.	2016 m.	2017 m.
VTEK atlikti tyrimai	69	82	185
Pripažinta pažeidimų	25	34	139
Nenustatyta pažeidimų	31	37	11
Nutraukta tyrimų	13	11	35
VTEK vertinti kitų institucijų atlikti tyrimai	108	115	760
VTEK pavedimu pagal VTEK analizes	57	0	540
VTEK pavedimu pagal gautus pranešimus	24	54	96
Savarankiškai institucijų atlikti tyrimai	27	61	124

Tyrimų pagrindas

	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Fizinių ir juridinių asmenų pranešimai	62	73	107
VTEK iniciatyva	2	3	62
Žiniasklaidos informacija ir anoniminiai pranešimai	5	6	16

Teismai

	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Įvykę teismo procesai	18	26	64

VTEK gauti raštai

	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Raštai ir paklausimai	2492	2975	4032
Pranešimai apie galimus pažeidimus	315	406	724
Prašymai informuoti apie pretendentų į valstybinę tarnybą reputaciją	348	470	507

Švietimas

	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Surengti mokymai	10	7	41
Mokymuose dalyvavę asmenys	290	498	1230
Asmenims pateiktos rekomendacijos, išaiškinimai	39	19	275

Privačių interesų deklaravimas

	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Privačius interesus deklaravusiųjų skaičius	57 790	72 629	100 400
Pateiktos privačių interesų deklaracijos (įskaitant papildymus)	160 000	230 600	274 134
Asmenys, kurių deklaracijos viešinamos	28 700	39 900	40 675
Asmenys, per IDIS užtikrinantys deklaravimo kontrolę įstaigose	1 000	1 313	1 529

Lobistinė veikla

	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Bendras registruotų lobistų skaičius	35	36	58
Turintys teisę veikti	31	31	51
Sustabdę veiklą	4	5	7
Aktyvią veiklą vykde lobistai	9	10	16

ATASKAITOJE VARTOJAMOS SANTRUMPOS

Ataskaitoje vartojamų pavadinimų ir terminų santrumpas šioje skiltyje pateikiamos abėcėlės tvarka ir paaiškinamos plačiau.

EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija.

EK – Europos Komisija.

ES – Europos Sąjunga.

ESFA – Europos Socialinio fondo agentūra.

GRECO – Europos Tarybos valstybių prieš korupciją grupė.

JT – Jungtinės Tautos.

KMPMC – VšĮ „Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centras“.

Komisija – Vyriausioji tarnybinės etikos komisija.

KPI – Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas.

LNOBT – Lietuvos nacionalinis operos ir baletų teatras.

LVAT – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.

LVĮ – Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas.

NKKP – Nacionalinė kovos su korupcija programa.

PINREG – VTEK steigiamas Privačių interesų registras.

ŠMM – Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.

VAAT – Vilniaus apygardos administracinis teismas.

VMI – Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos.

VPIDVTĮ – Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas.

VPT – Viešųjų pirkimų tarnyba.

VTEK – Vyriausioji tarnybinės etikos komisija.

VTEK kontaktinė informacija:

El. p. vtek@vtek.lt

Tel. (8 5) 212 43 96

www.vtek.lt

Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius